

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Václav Khýr

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Etický kodex ve filmové sérii
Hvězdné války**

Alegorická parabola křesťanské etiky
a pohádky

Václav Khýr

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Studijní program: Filozofie - Filmová věda

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Etický kodex ve filmové sérii Hvězdné války vypracoval samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce *Mgr. Luboši Ptáčkovi, Ph.D.* za trpělivost a cenné rady a také za to, že podpořil mé odhodlání psát tuto netradiční bakalářskou práci.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. METODOLOGIE A LITERATURA	7
2. VLADIMÍR PROPP – MORFOLOGIE POHÁDKY	10
2.1 FUNKCE JEDNAJÍCÍCH POSTAV V NARATIVU FILMU <i>HVĚZDNÉ VÁLKY – NOVÁ NADĚJE</i> ..	12
3. DEFINICE KŘESŤANSKÉ ETIKY	25
4. ČTYŘI ÚROVNĚ KOMPARACE, NA KTERÝCH SE KŘESŤANSKÁ ETIKA FILMOVÉ SÉRIE PROJEVUJE	27
4.1. KULTURNÍ.....	28
4.2. GNOSEOLOGICKÁ	28
4.3. PROSTŘEDNICTVÍM ODKAZŮ NA BIBLICKÉ MOTIVY	31
4.4. PROSTŘEDNICTVÍM ETICKÉHO KODEXU A JEDNÁNÍ POSTAV	37
5. SPRAVEDLIVÁ A NESPRAVEDLIVÁ NÁBOŽENSTVÍ.....	41
5.1. SVĚTSKÉ POJETÍ SPRAVEDLNOSTI.....	41
5.2. NÁBOŽENSKÉ POJETÍ SPRAVEDLNOSTI	42
6. KŘESŤANSKÉ NEROVNICE V NARATIVU HVĚZDNÝCH VÁLEK.....	46
ZÁVĚR	48
PRAMENY A LITERATURA.....	49
PRAMENY.....	49
LITERATURA	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	52

Úvod

Filmová série *Hvězdné války* (1977–2005) je sice zcela revoluční ve filmových efektech a tricích¹, ve filmovém stylu však nijak nevyčnívá. Sledujeme tak kontinuální střih, slyšíme synchronní zvuk, syžet jde srozumitelně, bez jiných odboček a retrospekcí pouze dopředu. Stejně srozumitelné, prosté a banální by se nám mohlo zdát i etické sdělení. Ale jak to u dobrých pohádek bývá, a já se domnívám, že *Hvězdné války* něco z dobré pohádky mají, měla by pohádka v banálním příběhu skrývat také skrytou, hlubší moudrost. U filmové ságy *Hvězdné války* jsem se rozhodl změřit na prezentaci etických pravidel (kodexu), které dle mého soudu vyplývají z dominantního žánru pohádky. Protože je filmová série tvořena v prostředí západních tradic, přebírá do svého narativu etický kodex křesťanský, ačkoli křesťanství v sérii explicitně zmiňované není.

George Lucas za pomoci široké inspirace^{2 3} vybudoval originální svět. Filmová série nám tak představuje svébytnou kosmologii, osobité vzezření robotů, zbraní, inteligentních nehumanoidů, velkých i malých živočichů. To, co však originálním nazvat nelze, je etika prezentovaná ve filmu. Protože tato etika není fúzí jiných inspirací, nýbrž je jen parafrází etiky křesťanské. O etické naléhavosti fikčního světa *Hvězdných válek* svědčí mimo jiné i to, že takto zprostředkované morální hodnoty našly po celém světě (Nový Zéland, Austrálie, Kanada, Velká Británie...) své sympatizanty. Ti pak dali vzniknout novému (náboženství) jediismu⁴. V roce 2011 při sčítání lidu se k tomuto směru přihlásilo 15 070 obyvatel České republiky⁵. Tento směr je stejně jako svět *Hvězdných válek* ateistický⁶, jde v něm především o zastávání etického kodexu jediů^{7 8}.

¹ THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. Praha: AMU, 2007. ISBN 978-80-7331-091-2, str. 535

² <https://fanzine.topzine.cz/jak-vznikl-fenomen-star-wars-inspiraci-mu-byl-flash-gordon>

³ THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. Praha: AMU, 2007. ISBN 978-80-7331-091-2, str. 435-437

⁴ <http://jediismus.cz/dt2.html>

⁵ https://www.czso.cz/csu/sldb/predbezne_vysledky_scitani_lidu_domu_a_bytu_2011

1. Metodologie a literatura

Než začnu dokazovat souvislost mezi etikou světa *Hvězdných válek* a etikou křesťanskou, soustředím se na deskripci pohádkové struktury, jak ji ve své knize *Morfologie pohádky a jiné studie*⁹ popisuje **Vladimír Jakovlevič Propp**. V první části své práce doložím, že **Proppem** stanovených 31 funkcí postav naplňuje i první díl *Hvězdných válek Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje* (1977; *Star Wars: Episode IV – A New Hope*), což bude sloužit jako důkaz, že *Hvězdné války* jsou strukturou syžetu dominantně především pohádkou. *Hvězdné války* samozřejmě nejsou jen pohádkou, jakožto žánrový hybrid v sobě mísí škálu rozličných žánrů. Identifikací **Proppových** funkcí v narativu *Nové naděje* však prokážu, že je pohádka žánrem dominantním. Aspekty, kterými se *Hvězdné války* pohádkovému žánru vymykají, se vzhledem k rozsahu mé práce zabývat nebudu¹⁰.

V první části své diplomové práce se budu zabývat pohádkou, protože mezi západní, evropskou pohádkou a křesťanskou filozofií (etikou), panuje určitý

⁶ Hvězdné války jsou, krom křesťanství, inspirované také ateistickým náboženstvím buddhismem.

⁷ To, že je etika dominantou filmu, dokazují také vývojáři počítačových her v *LucasArts*. Některé z těchto her staví hráče před morální rozhodnutí, hráč je pak hodnocen kladnými a zápornými body, podle toho, jak (eticky) se v dané situaci zachová. Což bylo u počítačových her do té doby nezvyklé. http://bonusweb.idnes.cz/star-wars-knights-of-the-old-republic-dsh-/Recenze.aspx?c=A031128_swkotor_bw

⁸ Pokud se mi podaří prokázat shodu mezi etikou světa Hvězdných válek a etikou křesťanskou, prokážu tím, mimo jiné, že tito lidé nejsou nadchnuti novými etickými pravidly fikčního světa, nýbrž starými myšlenkami etiky křesťanské. Samozřejmě jediismus, nebo jen prosté zastávání etických pravidel filmové ságy, je pro mnohé značně atraktivnější než etika prezentovaná institucemi, jako například Římskokatolická církev. Jediismus totiž, na rozdíl od většiny církví, není a zřejmě nikdy nebude pošpiněn historickými cejchy a politikařením (čarodějnické procesy, křížové výpravy...).

⁹ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1.

¹⁰ Pro **Proppa** jsou důležité funkce, ale nepřikládá už význam atributům a postavám, které tyto funkce naplňují. Kupříkladu **Altmanovým** sémanticko-syntaktickým náhledem na postavy a atributy ve filmu, by na sebe upozornily také ostatní žánry. ALTMAN, Rick. Sémanticko-syntaktický přístup k filmovému žánru. *Iluminace*. 1989, 1, s. 17-29. ISSN 0862-397x. Jestliže tedy **Propp** uvádí funkci: „*Hrdina dostává kouzelný prostředek*“, jedná se tak o pohádkovou funkci, jakou splňuje i narativ prvního dílu *Hvězdných válek*, zároveň však samotný kouzelný prostředek (světelný meč) nespadá do žánru pohádky, nýbrž do žánru zcela jiného, neboť světelný meč (zbraň rytířů jedi) není kouzelný, pohádkový předmět, ale smyšlený přístroj spadající do žánru sci-fi.

vztah¹¹. Pohádka, jakožto výrazný nositel etického sdělení¹² již dlouhou dobu, v zemích západního světa, zprostředkovává a variuje etická sdělení křesťanské filozofie¹³. V západních pohádkách tak můžeme vysledovat křesťanskou dialektiku boje mezi dobrem a zlem, láskou a egoismem, životem a smrtí.

Na přítomnost křesťanství v klasických pohádkách upozorňuje také britský spisovatel a křesťanský myslitel **Gilbert Keith Chesterton**: „*Třeba takové rytířské přesvědčení Honzy Obrobijce, že obry je třeba zabít, poněvadž jsou příliš velcí. Je to mužná vzpoura proti strašlivé pyšce (...). Nebo takové ponaučení z pohádky o Popelce, které je podobné slavnému Magnificat – ponížené povýšil a bohaté propustil s prázdnou. Hlubokou pravdu skrývá i pohádka o krásce a netvoru – že milovat je nutno dříve, než je to příjemné. A strašlivá alegorie Šípkové Růženky vypráví o tom, jaké dary jsme dostali při narození a jaká hrozná kletba nás postihla – a jak i smrt je možné zmírnit ve spánku.*“¹⁴ Jiné pohádky, jako například pohádky bratří **Grimmů** se již neomezují jen na náboženské motivy a etiku, ale explicitně ke křesťanství odkazují¹⁵. Domnívám se tedy, že **Lucas** obdařil fikční svět *Hvězdných válek* křesťanskou etikou ani ne tak z osobní náboženské motivace, jako spíš z důvodu naplnit konvenci žánru a uspokojit tak publikum tím, na co je u daného žánru navyklé. První část (prokázání pohádkového žánru ve filmové sérii) tak bude argumentem pro přítomnost křesťanské etiky ve filmové sérii, zatímco část druhá prokáže samotnou podobnost etiky světa *Hvězdných válek* a etiky křesťanské.

Kromě filmů vznikly o světě *Hvězdných válek* stovky knih, komiksů a encyklopedií. Webová stránka věnovaná literatuře s tematikou fikčního světa

¹¹Jak vlastně přiznává i **Propp**, na vývoj pohádky mají vliv eposy sousedních národů, písemnictví, křesťanské náboženství i lidové pověry. Tamtéž, str. 77

¹²Pohádka je pro prezentaci etických pravidel vhodným žánrem zejména proto, že v ní ustálené typy postav zřetelně reprezentují dobro, nebo zlo. Prezentování etických systémů je tak jednoznačnější než v jiných žánrech. NOVOTNÝ, David Jan. *Chcete psát scénář?*. Praha: Akademie múzických umění, 1995. ISBN 80-85883-07-4, str. 58

¹³Samozřejmě se etika odvíjí od místa, kde pohádka vznikla. Jako jsou pohádky *Tisíce a jedné noci* plné motivů islámského náboženství, tak jsou evropské pohádky prodchnuty etikou křesťanskou.

¹⁴CHESTERTON, G. K., TOMSKÝ, Alexander, ed. *Ortodoxie*. V tomto překladu 1. vyd. Voznice: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-167-0, str. 52

¹⁵Pohádky jako *Mariino dítě*, *Chudás a Boháč*, *Omlazený mužiček*.

Hvězdných válek **Swbooks.co.uk**, kde jsou evidovány všechny dosud vyšlé tituly s tematikou *Hvězdných válek*, uvádí, že dosud vyšlo „přes 600 oficiálních povídek, novel a obrazových příběhů.“¹⁶ V této práci mi však bude sloužit k interpretaci světa *Hvězdných válek* jen těchto šest dílů hlavní filmové linie: první trilogie *Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje* (1977; *Star Wars: Episode IV – A New Hope*), *Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder* (1980; *Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back*) a *Star Wars: Epizoda VI – Návrat Jediho* (1983; *Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi*). A prequel trilogie: *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba* (1999; *Star Wars: Episode I – The Phantom Menace*), *Star Wars: Epizoda II – Klony útočí* (2002; *Star Wars: Episode II – Attack of the Clones*), *Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů* (2005; *Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith*). Transmediálním vyprávěním a dalšími kánony se zabývat nebudu, neboť všechny rozšiřující příběhy přísně vycházejí z hlavní filmové linie, a tak si pro interpretaci etických pravidel fikčního světa *Hvězdných válek* vystačím jen s tímto základním výčtem šesti dílů.

The Walt Disney Company rozšířil hlavní filmovou linii o další, třetí trilogii *Star Wars: Síla se probouzí* (2015; *Star Wars: The Force Awakens*), *Star Wars: The Last Jedi* (2017), *Star Wars: Epizoda IX* (2019; *Star Wars: Episode IX*). Touto trilogií se ale také zabírat nebudu. Z této třetí trilogie byl dosud natočen jen první díl (*Star Wars: Síla se probouzí* (2015; *Star Wars: The Force Awakens*), a tak stále hrozí riziko, že by byla dalšími díly narušena myšlenková celistvost a konzistence etických pravidel.

¹⁶ Suggested Reading. SW Books. [online] 5. 3. 2009. [cit 2012-01-22] Dostupné z: <<http://www.swbooks.co.uk/suggested-reading.htm>>

2. Vladimír Propp – Morfologie pohádky

Vladimír Jakovlevič Propp se zabýval zkoumáním struktury kouzelných pohádek, ve snaze nalézt obecnou podobnost všech pohádek. **Propp** přichází na to, že se sice napříč pohádkami mění pojmenování osob (a také atributy), ale nemění se jejich funkce. Nalezením tohoto obecného charakteru vlastní všem kouzelným pohádkám se nám tak nabízí metoda zkoumat pohádku podle funkcí jednajících osob¹⁷. Podle **Proppa** je funkce akce jednající osoby z hlediska vlivu na rozvíjení děje. Podstatné je to, co tato funkce dělá. Kdo funkci vykonává a jakým způsobem, je irelevantní. Tyto funkce jsou dále nedělitelné a pohádka jich má jen omezený počet. **Propp** tak identifikoval těchto 31 funkcí opakujících se napříč kouzelnými pohádkami:

Tabulka 1: Funkce jednajících postav

I.	Jeden ze členů rodiny opouští domov.	Odloučení
II.	Hrdinovi je něco zakázáno.	Zákaz
III.	Zákaz je porušen.	Porušení
IV.	Škúdce se snaží vyzvídat.	Vyzvídání
V.	Škúdce dostává informace o své oběti.	Vyzrazení
VI.	Škúdce se snaží oklamat svou oběť, aby se zmocnil jí nebo jejího majetku.	Úskok
VII.	Oběť podlehne úskoku a tím beznadějně pomáhá nepříteli.	Pomahačství
VIII.	Škúdce působí jednomu ze členů rodiny škodu nebo újmu.	Škúdčovství
a.)	Jednomu ze členů rodiny se něčeho nedostává nebo by něco chtěl mít.	Nedostatek
IX.	Neštěstí nebo nedostatek jsou sděleny.	Prostřednictví,

¹⁷ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 25

	K hrdinovi se někdo obrací s prosbou nebo rozkazem. Je odeslán nebo propuštěn.	spojovací moment
X.	Hledač se rozhodne k protiakci nebo s ní vysloví souhlas.	Začínající protiakce
XI.	Hrdina opouští domov.	Odchod
XII.	Hrdina je podroben zkoušce, vyptávání, je napaden apod., čímž se připravuje získání kouzelného prostředku nebo pomocníka.	První funkce dárce
XIII.	Hrdina reaguje na činy budoucího dárce.	Reakce hrdiny
XIV.	Hrdina dostává k dispozici kouzelný prostředek.	Získání kouzelného prostředku, vybavení
XV.	Hrdina je přenesen, dovezen nebo přiveden k místu, kde se nalézá předmět hledání.	Prostorové přemístění mezi dvěma říšemi, vykonání cesty
XVI.	Hrdina a škůdce vstupují do bezprostředního boje.	Boj
XVII.	Hrdina je označen.	Označení
XVIII.	Škůdce je poražen.	Vítězství
XIX.	Počáteční neštěstí nebo nedostatek jsou zlikvidovány.	Likvidace neštěstí nebo nedostatku
XX.	Hrdina se vrací.	Návrat
XXI.	Hrdina je pronásledován.	Pronásledování
XXII.	Hrdina se zachraňuje před pronásledováním.	Záchrana
XXIII.	Nepoznaný hrdina se dostává domů nebo do jiné země.	Nepoznaný příchod
XXIV.	Nepравý hrdina si klade neoprávněné nároky.	Neoprávněné nároky
XXV.	Hrdinovi je uložen těžký úkol.	Těžký úkol
XXVI.	Úkol je splněn.	Splnění
XXVII.	Hrdina je poznán.	Poznání
XXVIII.	Nepравý hrdina nebo škůdce je odhalen.	Odhalení

XXIX.	Hrdina dostává nové vzezření.	Transfigurace
XXX.	Škúdce je potrestán.	Trest
XXXI.	Hrdina se žení a nastupuje na carský trůn.	Svatba

Zdroj: PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 32-59

2.1 Funkce jednajících postav v narativu filmu *Hvězdné války – Nová naděje*

I. Odloučení – Jeden ze členů rodiny opouští domov.

Protože je ve *Hvězdných válkách* více protagonistů, funkce jednoznačně nesouvisí s jediným hlavním hrdinou, jak je tomu i v případě této první funkce. V úvodu se netýká Luka Skywalkerera, ale princezny Lei. Funkci odloučení tu naplňují dva droidi R2 a C3PO prchající záchranným modulem ze zajaté lodi povstalců.

Jako zesílenou formu odloučení uvádí **Propp** smrt rodičů¹⁸. Tato funkce se už výše zmíněného protagonisty Luka Skywalkerera týká. Když jsou zabiti Lukovi pěstouni – strýc Owen a teta Beru Lars.

II. Zákaz – Hrdinovi je něco zakázáno.

„Do této komory se nesmíš podívat. Dávej pozor na bratříčka a neodcházej z domova (...). Opačnou formou zákazu je příkaz nebo návrh: přinést na pole jídlo, vzít s sebou do lesa bratříčka.“¹⁹ Zákaz dostává Luke Skywalker dvakrát, chce jít studovat na akademii (chce jít do světa), což mu není dovoleno, dokud neproběhne

¹⁸ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 32

¹⁹ Tamtéž, str. 32

další sklizeň²⁰. Zákaz druhý, který není tak zřetelný, ale pro tuto analýzu je důležitý, když strýc Owen Lars Lukovi dává za úkol, společně s další prací, vyčistit roboty. Což lze chápat jako zákaz (omezení) v případě neuposlechnutí takového příkazu. Příkaz ale také dává princezna Lea robotovi R2 vysílá ho tak jako do lesa, nebo na pole s jídlem na planetu Tatooine s tajnými plány²¹.

III. Porušení – Zákaz je porušen.

„*Formy porušení odpovídají formám zákazu. (...) Carovy dcery jdou do zahrady a pozdě se vrátí domů.*“²² Porušení zákazu, jak zmiňuje **Propp**, úzce souvisí s druhou funkcí a tak se i třetí funkce objevuje na více rovinách. Jednak se toto porušení objevuje u Luka. Luke nesplnil strýcem zadanou práci a odjel hledat zatoulaného robota R2-D2. Luke porušuje i další, ve druhé funkci již zmíněný zákaz, zákaz opustit planetu Tatooine. Je otázkou, jestli se zde opravdu jedná o porušení zákazu. Luke sice planetu opouští dřív než před sklizní. Z planety ale odjíždí až po smrti pěstounů, dá se tak předpokládat, že jejich smrtí je zákazu, zůstat na planetě po celý rok, zproštěn. Pravdou však je, že i když Larsovi do budoucna Lukovi odchod na akademii schválili, nikdy si nepřáli, aby vyrážel do světa, báli se, že by jej postihl ostud jeho otce.

V souvislosti s touto funkcí do děje vstupuje postava škůdce, který se snaží způsobit nějaké neštěstí, škodu nebo újmu. „*Škůdcem může být drak, čert, loupežníci, čarodějnice, macecha atd.*“²³ V prvním uvedeném příkladu, když Luke vyráží hledat R2-D2, potkává škůdce v postavě pouštního člověka (Tuskena), který na něj zaútočí. Hlavní škůdce však vstupuje do děje mnohem dřív, a to hned v úvodu filmu v postavě Dartha Vadera. Oproti některým škůdcům, kteří jsou při svém vyzvídání skryti, a hrdina neví, že se jedná o zápornou postavu, je zde

²⁰ Lukovi pěstouni jsou farmáři. Luka takováto práce příliš nenaplnuje a chtěl by jít studovat na akademii, kde by se mohl stát letcem.

²¹ V takovém to případě se kříží funkce I. s funkcí II.

²² Tamtéž, str. 33

²³ Tamtéž, str. 33

od první chvíle protagonistům zřejmé, že se jedná o škůdce. Darth Vader přepadne loď princezny Lei a jako na svůj hrad unáší princeznu na hvězdu smrti.

IV. Vyzvídání – Škůdce se snaží vyzvídát.

„Cílem vyzvídání je zjistit, kde jsou děti, drahocenné předměty aj.“²⁴

Škůdce v postavě Dartha Vadera přepadl loď princezny Lei a vyzvídá, kde se nachází plány bitevní stanice, hledá tak droida R2-D2, který tyto plány stráží.

Propp uvádí, že se v jednotlivých případech můžeme setkat s vyzvídáním prostřednictvím jiných osob²⁵, což splňuje pozdější následné škůdcovo vyzvídání. Vader vyšle své vojáky na planetu Tatooine, aby droida našly. K vyzvídání dochází ještě jednou, když Vader s důstojníky impéria mučí princeznu Leu, aby se dozvěděli, kde se nachází povstalecká základna. Později princezně vyhrožují, že zničí její rodnou planetu, když neudá souřadnice povstalců.

V. Vyzrazení – Škůdce dostává informace o své oběti.

„Škůdce dostává odpověď na svou otázku (...), vyzrazení může brát podobu neopatrného činu.“²⁶

Pod nátlakem, ve snaze zachránit svou rodnou planetu princezna Lea souřadnice škůdci poskytuje, škůdce rodnou planetu přesto zlikviduje. Jak se později ukáže, princezna dala Vaderovi falešné souřadnice, a tak povstalec neprozradila. Škůdce při vyzvídání, v narativu *Nové naděje*, nikdy nedostane správnou odpověď na svou otázku. K vyzrazení dochází až se záchranou princezny Lei. Na vesmírné lodi Millennium Falcon, na které princezna prchá ze svého zajetí, škůdce umístil sledovací zařízení. Záchranou princezny Lei tak zároveň dochází k vyzrazení, *podobou neopatrného činu*.

²⁴ Tamtéž, str. 33

²⁵ Tamtéž, str. 33

²⁶ Tamtéž, str. 33-34

VI. Úskok – Škúdce se snaží oklamat svou oběť, aby se zmocnil jí nebo jejího majetku.

Nejbližší příklad z pohádky, jaký **Propp** uvádí, je: „Škúdce užívá kouzelných prostředků. (...) Zapichuje do jeho oděvu kouzelný špendlík.“²⁷

Jako takový kouzelný špendlík lze vnímat sledovací zařízení umístěné do lodě Millennium Falcon.

VII. Pomahačství – Oběť podlehne úskoku, a tím bezděčně pomáhá nepříteli.

„Hrdina souhlasí s přemlouváním škúdce.“²⁸ Za pomahačství zřejmě nemůžeme považovat vyzrazení místa povstalecké základny. I když se takovýto případ nabízí, princezna Lea uvedla špatné souřadnice, a tak ničemu nepomohla. Nesporné pomahačství se tak objevuje až v lehkomyšlném návratu do povstalecké základny, lodí, která v sobě měla sledovací zařízení. Vinou takovéto nevědomé nápomoci bylo málem zničení celé planety, včetně všech povstalců.

Lze si povšimnout, že se v případě *Hvězdných válek* prolínají funkce V a VII, není tak zcela zřejmé, do které z těchto funkcí tyto konkrétní události spadají.

VIII. Škúdcovství – Škúdce působí jednomu ze členů rodiny škodu nebo újmu.

Tato funkce rozvíjí dějovou dynamiku pohádky. Jako jednu ze sedmi forem škúdcovství **Propp** uvádí devatenáct příkladů, jaké mohou v ruských kouzelných pohádkách nastat. Uvádím pět z nich, které s prvním dílem *Hvězdných válek* souvisí:

a) *Škúdce unese člověka*: Například drak unáší carovu dceru. Takovýmto únosem samotný film začíná. Darth Vader přepadne loď princezny Lei a unese ji na bitevní stanici Hvězdu smrti.

²⁷ Tamtéž, str. 34

²⁸ Tamtéž, str. 34

b) *Škúdce sám zabíjí*: Když hledá Vader prostřednictvím vojáků impéria droida R2-D2, zabije při tom strýce a tetu Luka Skywalkerera. Škúdce, ale zabíjí před tím i potom. Na Hvězdě smrti se utkává s rytířem jedi Obi-Wanem Kenobi a v souboji jej zabíjí. Hned v úvodu při samotném únosu princezny zabije většinu jejich vojáků a prostřednictvím bitevní stanice Hvězdy smrti zničí celou planetu. Pro tuto funkci jsou ale posední dva příklady irelevantní. Obi-Wan sice není z Lukovy rodiny, je mu ale velmi blízký, a tak naplňuje blízkost rodinného příslušníka. Kdežto smrt povstaleckých vojáků a zničená planeta nikterak nesouvisí s Lukem, a tak ani neposouvají děj²⁹.

c) a d) *Škúdce někoho uvězní nebo zadrží a Škúdce trýzní oběť po nocích*: tyto dva příklady spolu souvisí. Vader unáší princeznu Leu, kterou drží ve vězení, v rámci výslechu ji pak mučí.

e) *Škúdce vyhláší válku*: tento příklad se nedá považovat za samostatnou funkci. Takováto funkce totiž nastala mimo fabuli prvního dílu *Hvězdných válek*. Válka je započata dlouho před začátkem filmu *Nová naděje*. Z důvodu trvající války lze přepokládat, že takováto funkce někdy mimo syžet nastala, na rozvíjení děje prvního dílu však vliv nemá.

VIII. – a.) Nedostatek – Jednomu z členů rodiny se něčeho nedostává nebo by něco chtěl mít.

V životě hrdiny může být nedostatkem absence nevěsty, přítele nebo člověka vůbec. Takovýto nedostatek bývá vylíčen velmi výrazně, hrdina je rozhodnut nevěstu hledat, a tak se vydává do světa³⁰. V případě Luka Skywalkerera není nikde zmíněno, že by mu na planetě Tatooine chyběla nevěsta, nesporné však je, že je sám a že se nudí. Posteskl si, že i poslední kamarádi ze zapadlé planety Tatooine odletěli,

²⁹ Zničená planeta Alderaan je rodištěm princezny Lei. Lze se tak domnívat že na planetě měla někoho ze členů rodiny, v případě jejich smrti by pak byla naplněna funkce: škúdce působí jednomu ze členu rodiny újmu nebo škodu. Ale i když je princezna jeden z protagonistů, zničení planety bylo jen demonstrací síly Hvězdy smrti, děj ale nijak výrazně neposunulo. Navíc újma členů rodiny vyplývá jen implicitně, kdežto smrt Lukových pěstounů a Obi-wana Kenobiho byla divákovi explicitně zázorněna.

³⁰ Tamtéž, str. 38

a když se zaměříme na jeho zájem o nahrávku s princeznou Leiou, dá se nedostatek jistě vztáhnout i na ženu, kvůli které se vlastně do světa vydává. V případě druhého protagonisty princezny Lei je nedostatek způsoben škůdcovstvím Vadera. Tím, že Vader princeznu unáší, vzniká u princezny nedostatek.

IX. Prostřednictví, spojovací moment – Neštěstí nebo nedostatek jsou sděleny. K hrdinovi se někdo obrací s prosbou nebo rozkazem. Je odeslán nebo propuštěn.

„Takováto funkce uvádí do pohádky hrdinu (...). Neštěstí je sděleno. Matka vypráví synovi o únosu dcery, k němuž došlo ještě před jeho narozením (...). Syn se vypraví sestru hledat. Častěji však vyprávění o neštěstí nepochází od rodičů, nýbrž od různých stařenek, náhodě potkaných osob aj.“³¹

Základní sdělení o unesené princezně a o úkolu Lukovi náhodou přináší droid R2-D2. Do širšího kontextu impéria a povstání však Luka vpravuje až starý generál Obi-Wan Kenobi. První výše zmíněný nedostatek³² samozřejmě Lukovi nikdo sdělovat nemusel. Hrdinu motivuje do protiakce až spojení nedostatků a škůdcovství: Fakt, že se Luke na planetě nudil a chtěl ji opustit, se spojil se zprávou o unesené princezně do jediné motivace. I přes tyto dva nedostatky se pomocí princezně Luke definitivně rozhoduje až potom, co pocítí škůdcovství³³.

X. Začínající protiakce – Hledač se rozhodne k protiakci nebo s ní vysloví souhlas.

Tento moment je charakterizován např. takto: „Dovol nám, care, hledat tvé dcery“ aj. (...), tento moment je charakteristický pouze pro ty pohádky, kde je hrdina hledačem.“³⁴

³¹ Tamtéž, str. 40

³² Jak jsem uvedl ve funkci VIII. a) Lukův nedostatek byla absence přátel.

³³ Vojáci pod vedením Dartha Vadera zabíjí Lukovu tetu a strýce.

³⁴ Tamtéž, str. 41

Ve *Hvězdných válkách* samozřejmě hledač je, je jím hlavní hrdina Luke Skywalker. Poté, co škůdce zabije jeho rodinu, vysloví rozhodný souhlas k pomoci princezně v dopravení důležitého droida R2-D2 na Alderaan³⁵. Luke: „*Vydáme se spolu na Alderaan! Tady už nemám nikoho. Chci být jako otec Bene, dokážu to.*“³⁶

XI. Odchod – Hrdina opouští domov.

Odchod ve *Hvězdných válkách* naplňuje Luke Skywalker, který se vydává s Obi-Wan Kenobim a dvěma droidy splnit úkol.

XII. První funkce dárce a XIII. Reakce hrdiny – Hrdina je podroben zkoušce, vyptávání, je napaden apod., čímž se připravuje získání kouzelného prostředku nebo pomocníka. A hrdina reaguje na činy budoucího dárce.

Tuto funkci nelze v narativu *Hvězdných válek* přesně identifikovat Luke Skywalker je podroben hned několika dílčím zkouškám. V baru na Tatooine prokazuje statečnost, když se nezalekne výhrůzek místního výtržníka. Při cestě na Alderaan Luka cvičí Obi-Wan v umění rytíře jedi a Luke prokazuje učenlivost a nadání v osvojení si schopnosti používat vesmírnou sílu. Na bitevní stanici Hvězdě smrti prokazuje mladý Skywalker odvahu a důvtip při záchraně princezny. A také při následném úprku zničí několik stíhaček impéria. Nutno podotknout, že se v této funkci zkouška ruské kouzelné pohádky, jak o ní píše **Propp**, příliš nepodobá. Nejblíže zkoušce má zřejmě Luke, když se náhodou dozví, že na bitevní stanici Hvězdě smrti je princezna, která je odsouzena k smrti, a on se ji nebojácně vydává osvobodit.

XIV. Vybavení, získání kouzelného prostředku – Hrdina dostává k dispozici kouzelný prostředek.

³⁵ Je důležité zmínit, že oproti jiným hledačům v pohádkách se Luke a Obi-wan nevydávají zachránit princeznu, a i když se jim to nakonec podaří, původním cílem a motivací bylo dopravit droida R2-D2 s plány bitevní stanice na planetu Alderaan. To, že se hrdinové dostanou na Hvězdu smrti, kde vězní princeznu a následně ji osvobozují, je narativem prezentováno jako náhoda. (Pro stavbu děje je to samozřejmě nutnost.)

³⁶ *Star Wars Episode IV: A New Hope* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1977

„Jako kouzelný prostředek mohou sloužit: (...) předměty, které mají kouzelnou vlastnost, jako např. kyje, meče, gusle, koule aj.“³⁷

Po funkci XII. a XIII. má být hrdina odměněn kouzelným prostředkem, v případě *Hvězdných válek* je tomu trochu jinak. Luke dostává kouzelný prostředek ještě před funkcí XII. a XIII., takže poněkud nezaslouženě. Světelný meč³⁸, který dostává od Obi-Wana Kenobiho, spíše dědí, než že by si jej vysloužil za své, výše zmíněné, skutky. Z přípravné funkce dárce vyplývá, že Obi-Wan předal Lukovi světelný meč ne za dobře splněnou zkoušku, ale spíše kvůli „prosbě zádušního charakteru.“³⁹ Když Lukovi říká: „Tak mě napadá, něco tady pro tebe mám. Tvůj otec chtěl, abys to nosil, až vyrosteš.“^{40 41} Kouzelný prostředek bychom přeneseně mohli chápat též jako schopnost ovládat vesmírnou sílu, není sice spojen s žádným fyzickým předmětem, původně jim však být měl⁴². Na rozdíl od světelného meče vykazuje vesmírná síla více „kouzelných“ aspektů a zároveň by tato funkce lépe zapadala do funkce: „*XII_{bis} Hrdina je znovu vystaven akcím, které vedou k obdržení kouzelného prostředku.*“⁴³ Když totiž Luke pomocí síly likviduje Hvězdu smrti, slyší Obi-Wanův hlas: „*Od této chvíle tě vesmírná síla bude provázet navždy.*“⁴⁴

³⁷ Tamtéž, Str. 44

³⁸ Zajímavostí je, že i když se zřetelně naplňuje funkce XIV., samotný kouzelný prostředek Luke za celý příběh prvního dílu, kromě cvičení, nikde nepoužije. Je to způsobeno tím, že se **Lucas** chtěl připravit na více variant. V případě, že by měly *Hvězdné války* úspěch, v rozvinutém narativu dalších dílů by Luke, jak dnes víme, kouzelného prostředku užil. Obdobná nejednoznačná situace nastane u funkce XVIII. a XXX. Škúdice je poražen.

³⁹ Tamtéž, str. 47

⁴⁰ *Star Wars Episode IV: A New Hope* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1977

⁴¹ O prosbě zádušního charakteru se dá mluvit z dvou perspektiv. I když se v páté epizodě prozrazuje, že je Vader Lukův otec, v epizodě čtvrté Obi-Wan mluví o Lukově otci a Vaderovi jako o dvou osobách. To je v kontextu filmové série vysvětleno, jako Obi-Wanova milosrdná lež. Ale v době, kdy byl natočen jen film *Star Wars* (čtvrtá epizoda *Nová naděje*), **Lucas** opravdu smýšlel o Lukově otci a Vaderovi jako o dvou osobách. Spojit tyto dva v jednu osobu jej napadlo až u konečného scénáře páté epizody. O prosbě zádušního charakteru tedy lze hovořit, i když Vader (Lukův otec) žije.

⁴² V původním, nerealizovaném scénáři měla mít vesmírná síla podobu fyzického prostředku. Inspirací tomuto byl svatý grál z Atrušovských románů.

⁴³ Tamtéž, str. 56

⁴⁴ *Star Wars Episode IV: A New Hope* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1977

XV. Prostorové přemístění mezi dvěma říšemi, vykonání cesty – Hrdina je přenesen, dovezen nebo přiveden k místu, kde se nalézá předmět hledání.

„Objekt hledání se obvykle nalézá v jiné říši. Tato říše může ležet velmi daleko.“⁴⁵

Propp se zmiňuje o šesti možnostech, jak může být hrdina převezen. Nás bude zajímat hned první možnost: „*Hrdina letí vzduchem (...), na koni, na ptáku, v podobě ptáka, v létajícím korábu, na létajícím koberci, na zádech obra nebo ducha, v čertově kočáru atd.*“⁴⁶ Luke odlétá na dalekou planetu v *létajícím korábu Millennium falcon*.

XVI. Boj – Hrdina a škůdce vstupují do bezprostředního boje.

„*Hrdina a škůdce se střetnou v přímém boji. Sem patří především boj s drakem nebo s obludou Čudo-Judo a také boj s nepřátelským vojskem, s bohatýrem atd.*“⁴⁷

O bezprostředním boji se dá hovořit, jestliže se hrdinovi, v důsledku vítězství, dostává samotný objekt hledání. Považujeme-li za tento objekt hledání princeznu Leu, pak za bezprostřední boj musíme označit střet s vojáky impéria.

Za druhý bezprostřední boj lze označit střet Dartha Vadera a Obi-Wana Kenobiho. Oba tito rytíři bojovali světelnými meči, jak jsem se výše zmínil, Luke za první díl *Hvězdných válek* kouzelného prostředku nevyužil, protože se s ním v průběhu narativu ještě dostatečně nenaučil zacházet. A tak do souboje s hlavním škůdcem místo protagonisty Luka vstupuje, starý rytíř Obi-Wan Kenobi.

XVII. Označení – Hrdina je označen.

„*Hrdina je označen na těle. Hrdina v boji utrhne ránu.*“⁴⁸

V Lukově případě v příběhu *Nové naděje* k takovému označení nedochází. Tato funkce se naplňuje až v díle následujícím *Imperium vrací úder*. Vader Lukovi

⁴⁵ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 49

⁴⁶ Tamtéž, str. 50

⁴⁷ Tamtéž, str. 50

⁴⁸ Tamtéž, str. 51

v souboji usekne ruku⁴⁹. V *Nové naději* bychom za označení hrdiny mohli také považovat zabití Obi-Wana Vaderem. V tomto případě se sice nejedná jen o ránu nebo jizvu, ale úplnou ztrátu fyzického těla. Obi-Wanova osobnost tím však nekončí a dál zasahuje do děje⁵⁰. V takovémto případě lze tak i smrt označovat jen za označení.

XVIII. Vítězství – Škúdce je poražen.

„*Škúdce je poražen v otevřeném boji.*“⁵¹ Zde se poněkud odchýlíme od prototypu. Stejně jako Luke za celý příběh *Nové naděje* prakticky neužije kouzelného prostředku, tak se v Obi-Wanově případě setkáváme s jiným závěrem. V souboji není poražen škúdce Vader, nýbrž Obi-wan. Luke pak dochází k několika dílčím vítězstvím. Poráží vojáky impéria na Hvězdě smrti. V leteckých soubojích sestřeluje několik stíhacích strojů impéria, přičemž všichni tito vojáci zastupují škúdce.

XIX. Likvidace neštěstí nebo nedostatku – Počáteční neštěstí nebo nedostatek jsou zlikvidovány.

„*Tato funkce vytváří dvojici se škúdcovstvím. (...) Zajatec je osvobozen.*“⁵² Stejně tak je princezna Lea zachráněna. V tomto případě bychom mohli nalézt souvislost také s funkcí nedostatku: Luke našel nové přátele a smysl života, jenž ve farmaření na planetě Tatooine nenalézal.

XX. Návrat – Hrdina se vrací.

„*Návrat se obvykle uskutečňuje ve stejných formách jako příchod*“⁵³ Luke letí pryč z Hvězdy smrti tak, jako na ni přiletěl, na lodi Millennium falcon.

⁴⁹ Toto označení se stane zásadním motivem filmu. Luke si při pohledu na svou mechanickou ruku a mechanickou ruku svého otce uvědomí, že by jej mohl postihnout stejný osud jako jeho otce.

⁵⁰ Ve světě *Hvězdných válek* jsou mrtví jediové přítomni i nadále jako duchové. Což je podobné křesťanství, kde se věří na nesmrtelné duše ve smrtelném těle.

⁵¹ Tamtéž, str. 51

⁵² Tamtéž, str. 51-53

⁵³ Tamtéž, str. 53

XXI. Pronásledování – Hrdina je pronásledován.

„*Pronásledovatel za hrdinou letí. Drak dohání Ivana, čarodějnice letí za chlapcem, husy letí za dívkou.*“⁵⁴ Vesmírnou loď Millennium falcon pronásleduje několik stíhacích letounů impéria, těch se Luke Skywalker se svými přáteli zbavuje, když je sestřelí, zničí. Důležitější pronásledování je však to, o kterém neví. Loď Millennium falcon má na sobě imperiální sledovací zařízení, kvůli kterému hrdina prozradí souřadnice základny povstalců. Hvězda smrti se tak může přiblížit k planetě povstalců a následně ji zničit.

XXII. Záchrana – Hrdina se zachraňuje před pronásledováním.

Stíhací sledovací letouny impéria hrdinové zničí, jakmile se o sledování dozvědí. V případě sledovacího zařízení, se hrdinové zachraňují až zničením Hvězdy smrti.

Propp uvádí, že touto funkcí mohou mnohé pohádky končit. Hrdina se zachraňuje před pronásledováním, vrací se domů, a jestliže získal dívku, žení se s ní⁵⁵. Kdybychom do záchraně započítali také zničení Hvězdy smrti, pak bychom mohli touto funkcí končit, jestliže ale budeme považovat za záchranu jen zničení stíhaček, musí se rozvinout funkce další. I když se některé z dalších funkcí nevyskytují přesně tak, jak o nich **Propp** píše, dvě další funkce: **XXIII. a XXIV. Nepoznaný příchod** a **Neoprávněné nároky** se ve Hvězdných válkách vůbec neobjevují. Luke je totiž hned po záchraně princezny uznán jako zachránce princezny, nikdo si tak nemůže klást neoprávněné nároky za jeho zásluhy.

XXV. Těžký úkol – Hrdinovi je uložen těžký úkol.

„*To je jeden z nejoblíbenějších prvků pohádky.*“⁵⁶ Vedle rozličných pohádkových úkolů vyznívá ten Lukův prostě. Luke a několik dalších pilotů se mají vydat k bitevní stanici Hvězdě smrti a zničit ji.

⁵⁴ Tamtéž, str. 54

⁵⁵ Tamtéž, str. 55

⁵⁶ Tamtéž, str. 57

XXVI. Splnění – Úkol je splněn.

Protože formy splnění přesně odpovídají formám úkolů, je pochopitelné, že splnění úkolu je zničení Hvězdy smrti.

XXVII. Poznání – Hrdina je poznán.

Když se ve *Hvězdných válkách* nenalézají funkce **XXIII. Nepoznaný příchod** a funkce **XXIV. Neoprávněné nároky**, nemůže se v narativu objevit ani tato funkce. Luke byl již před tím všemi správně poznán jako zachránce princezny, tato funkce tak pochopitelně ztrácí smysl.

Hrdina bývá poznán podle označení (hvězdy, rány). Z čehož vyplývá, že je scestné považovat smrt Obi-Wana za označení, jak jsem psal výše, neboť toto označení nehraje ve funkci poznání žádnou roli.

XXVIII. Odhalení – Nepravý hrdina nebo škůdce je odhalen.

Ve *Hvězdných válkách* se nenalézá nepravý hrdina, jenž by si kladl falešné nároky. A tak není koho odhalovat, proto se ani tato funkce v narativu neobjevuje.

XXIX. Transfigurace – Hrdina dostává nové vzezření.

Nejedná se o proměnu zapříčiněnou kouzelnou činností, jak **Propp** uvádí v prvním příkladu, ale o podobnost s příkladem třetím: „*Hrdina si obléká nové šaty. Dívka si obléká nové roucho a náhle zazáří nevídanou krásou, nad níž všichni žasnou.*“⁵⁷ V závěrečné scéně, kde jsou všichni povstalečtí vojáci nastoupeni na slavnostní ceremoniál, přichází svátečně oblečení a učešání Luke, Han Solo, Chewbacca a princezna. Nejvíce je však nové vzezření patrné na droidech R2-D2 a C3PO, kteří se od původního vzhledu liší nebývalým leskem.

⁵⁷ Tamtéž, str. 58

XXX. Trest – Škůdce je potrestán.

„Škůdce je zastřelen, vyhnán, přivázan ke koňskému ohonu, spáchá sebevraždu aj. Vedle toho se někdy setkáváme s velkomyslným odpuštěním.“⁵⁸

V případě potrestání škůdce se nám, jako již několikrát před tím, objevuje universální (nejednoznačné) řešení. Při leteckém souboji do Vaderovy stíhačky naráží jiná imperiální stíhačka. Vaderův letoun dostává rotaci a vzdaluje se pryč od Hvězdy smrti, která několik chvil na to exploduje. Pro tuto chvíli je tak škůdce bezmocný, mrtvý ale není. Příběh tak může uspokojivě skončit, zároveň ale bez problému navázat na další zápletku, zosobněnou tímto škůdcem.

XXXI. Svatba – Hrdina se žení a nastupuje na carský trůn.

Závěrečná scéna před nastoupeným publikem povstaleckého vojska je svatbě velmi podobná, jen se nejedná o svatbu. Absence svatby může být stejně tak způsobena snahou o vytvoření universálního konce, na který by šlo snadno navázat a dále rozvíjet děj. V případě, že se svatba nekoná, píše **Propp** o peněžité odměně, jakou hrdina za své služby dostává. Lze se domnívat, že taková odměna ve fabuli příběhu⁵⁹ jistě byla, vzhledem k motivaci Hana Sola.

⁵⁸ Tamtéž, str. 59

⁵⁹ V příběhu mezi epizodou IV. a V.

3. Definice křesťanské etiky

Křesťanská etika je velice rozsáhlý a komplexní systém, z pochopitelných důvodů je širším systémem než etika prezentovaná filmovou sérií. Proto je pro komparaci obou těchto etik rozumnější přistupovat k etice filmové série jako k úzké definici křesťanství a etické premisy filmové série pak komparovat s etikou křesťanskou. V opačném případě, kdybychom se zabývali napřed etikou křesťanskou, kterou bychom následně porovnávali s etickým kodexem filmové série, bychom se nepochybně dostali k počtu etických pravidel, kterými se *Hvězdné války* vůbec nezabývají⁶⁰. **Lucas** do příběhu vložil jen ty myšlenky, které pro vystavění příběhu potřeboval. Neměl ambici příběhem obsáhnout (hrubě definovat) celé křesťanské učení. V narativu šesti dílů se mu to však přesto (obecně) povedlo, a to tak, že lze filmovou sérii *Hvězdných válek* považovat za alegorickou parabolou etiky křesťanské.

Křesťanství má oproti jiným velkým náboženstvím⁶¹ tu výhodu, že je přes svou komplexnost snadno (obecně) definovatelné. Zatím co ostatní náboženství lze stěží postihnout v několika větách, lze křesťanství shrnout v jediném slově. **Pavel z Tarsu**⁶² vnímá jako základní prvek, totožný s křesťanským Bohem, a tedy totožný i s celým křesťanstvím *lásku*. Ve třinácté kapitole Korintským píše o lásce jako o křesťanské prioritě. V lásce vidí nutnost samotného křesťanství, čímž implicitně zpochybňuje desatero, neboť kdyby byla opravdová láska, nebylo by třeba zákonů. I kdyby tito lidé „Boží“ zákony plnili, co víc, kdyby žili jako světci, ale lásku by neměli, bylo by vše zbytečné a marné⁶³. Z třinácté kapitoly Korintským vyplývá, že láska je prvek, bez něhož se křesťanství neobejde, a zároveň, že je samo o sobě

⁶⁰ Účelem proto není definovat celé desatero a následně hledat interpretaci všech deseti přikázání ve světě *Hvězdných válek*.

⁶¹ Náboženství jako židovství, hinduismus, islám a další nelze kvůli své složitosti definovat jen několika větami.

⁶² Znamý též jako svatý Pavel.

⁶³ 1Kor 13, 1–8

prvkem postačujícím. Což dokazuje, že křesťanství opravdu lze shrnout jedním slovem.

Pojem *láska* je ovšem velmi vágní a obtížně by se nám s ním pracovalo. Takto křesťansky chápaný pojem se ale nějak projevuje. Projevem této *křesťanské lásky* je *odpuštění*, což by šlo podle **Proppovy** morfologie vnímat jako funkci postavy. Takováto funkce samozřejmě není vlastní všem pohádkám⁶⁴, ale rozhodně je obsažena v *Novém zákoně* v příběhu *Ježíše Krista* a rovněž je obsažena ve všech křesťanských legendách. Podle **Proppovy** terminologie by se tato funkce postavy mohla nazvat: *Hrdina odpouští škůdci (odpuštění)*, popřípadě *Pravidla fikčního světa odpouští škůdci*. Nalezením takovýchto funkcí v narativu šesti dílů filmové série prokážu, že filmová série *Hvězdné války* je alegorickou parabolou křesťanské etiky.

Jsem si ovšem vědom, že určitý druh odpuštění může být přítomen i v příbězích neinspirovaných křesťanstvím nebo v příbězích inspirovaných jinými náboženstvími. Abych se přehledněji distancoval od jiných myšlenkových proudů, jež by mohly ovlivnit etiku filmové série, a abych zřetelněji prokázal přítomnost křesťanské ideje, definuji v následující kapitole křesťanství jako nerovnost (nerovnici) mezi činem a satisfakcí. Zběžným představením etických systémů jiných velkých náboženství ukážu, že ostatní náboženství usilují o rovnost, kdežto jen křesťanství je z perspektivy matematické rovnice „nespravedlivé“. V narativu šesti dílů filmové série pak poukážu na stejnou „nespravedlnost“ (nerovnost).

⁶⁴ Například v pohádkách Boženy Němcové je škůdce tvrdě potrestán, ne-li dokonce zabit.

4. Čtyři úrovně komparace, na kterých se křesťanská etika filmové série projevuje

Při komparaci etického kodexu křesťanství a *Hvězdných válek* budu pracovat s šesti díly *Hvězdných válek*, s *Biblií*⁶⁵ a *Katechismem katolické církve*⁶⁶, tyto knihy prezentují základní premisy a stanoviska **Římskokatolické církve**. Samo křesťanství je dnes partikulární, v rámci křesťanství se tak od sebe jednotlivé směry v některých zásadních stanoviscích liší. Křesťanství přítomné ve filmové sérii je však dle mého nejvíce podobné biblickému výkladu **Římskokatolické církve**, která tak činí prostřednictvím Katechismu.

Křesťanskou filozofii (etiku) budu komparovat podle toho, jak se projevuje v rámci narativu *Hvězdných válek*. Veškeré vlivy a motivy křesťanské etiky, jaké jsem ve filmové sérii našel, dělím do čtyř skupin. A to podle toho, v čem se konkrétní případy inspirují, a kde (jak) se tato inspirace v rámci narativu filmové série projevuje. Ve filmové sérii se tak křesťanská etika (filozofie) projevuje na úrovni:

- **Kulturní** a historické, odkud se filmová série pro své kulturní reálie fikčního světa inspiruje historickými reáliemi struktur křesťanského západního světa.
- **Gnoseologické**, kde se inspirace křesťanskou gnoseologií a věroukou projevuje v epistemologii fikčního světa *Hvězdných válek*.
- **Prostřednictvím odkazů na biblické motivy**. V narativu filmové série se objevují paraboly a analogie s narativem *Starého a Nového zákona*.

⁶⁵ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 16., (7. opr.) vyd. Přeložil Miloš BIČ, přeložil Josef Bohumil SOUČEK, přeložil Jindřich MÁNEK. Praha: Česká biblická společnost, 2008. ISBN 978-80-85810-81-3.

⁶⁶ *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

- **Prostřednictvím etického kodexu a jednání postav.** Ve *Hvězdných válkách* představují křesťanskou etiku kladné postavy filmové série mistři jedi. Zároveň lze křesťanskou etiku vyzorovat z toho, jak jsou narativem interpretované kladné a záporné postavy. (Jak postavy eticky jednají.)

4.1. Kulturní

V rámci fikčního světa se objevuje několik prvků, které jsou podobné historickým prvkům *Římskokatolické církve*. Kupříkladu celý řád jediů je velmi podobný prvním rytířským řádům. Duchovní rytířské řády byly řeholní organizace tvořené rytíři – mnichy. Tyto řády měly za cíl chránit Evropu a Svatou zemi před muslimy. Stejně tak v rytíři jedi můžeme spatřovat rytíře ovládajícího bojové umění, mající za cíl ochranu galaxie a zároveň duchovního učitele. Také jedaiská Akademie je podobna klášterům, kde se rytíři kromě bojového umění učí také etice a gnoseologii. Poté, co se má stát z učedníka (padawana) rytíř jedi, musí, stejně jako mnich (řeholník), složit slib, v němž se slibuje kromě věrnosti řádu také život v celibátu. Ve třetí epizodě se jde padawan Anakin Skywalker vyznat mistru Yodovi ze svých trápení, do temné místnosti nápadně připomínající katolickou zpovědnici⁶⁷.

4.2. Gnoseologická

Lucas vytvořil fikčnímu světu *Hvězdných válek* vlastní epistemologii inspirovanou gnostickými texty z *Nag Hammádí*. Gnoseologii filmové série je třeba zmínit, neboť s etikou souvisí. Kromě etiky je pro rytíře jedi důležité učení o vesmírné síle, která je součástí fikční kosmologie filmové série. Proniknutím do tajemství síly se těm, kteří mají v těle dostatek midichlorianů, otevírá možnost

⁶⁷ Srov. *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

sílu užívat. Rytíř jedi Qui-Gon Jinn mluví o midichlorianech takto: „*Midichloriany jsou mikropičtí živočichové ve všech živých buňkách. Žijeme s nimi v symbióze. Bez midichlorianů by nebyl život a my bychom neznali sílu. Jejich prostřednictvím k nám síla promlouvá. Když uklidníš svou mysl, uslyšíš, jak k tobě mluví.*“⁶⁸ Mistr Yoda zase představuje sílu takto: „*Síla života pomáhá růst. Její energie je kolem nás a my jsme jí všichni osvíceni, hochu, ne v tomto těle. (ukazuje na svaly) Musíš cítit sílu kolem sebe. Tady, v tobě, ve mně, ve stromě, v kameni, všude, ano i v této vodě, v močále a ve tvé lodi.*“⁶⁹ Obdobně o síle hovoří Obi-Wan: „*Vesmír dodává rytířům sílu. Pole energie, které tvoří všechno, co je živé. Je okolo nás, uvnitř nás, prochází celou naší galaxií.*“⁷⁰

Z takovýchto definic síly vyplývá, že je svět *Hvězdných válek* buď čistě materialistický⁷¹, nebo panteistický. Učení řádu jediů lze označit za ateistické, což bude nejspíš zapříčiněno inspirací ateistickým buddhismem. Zároveň však toto učení silně připomíná panteistické učení **Barucha Spinozy**: „*Jiná substance než Bůh nemůže ani existovat, ani být chápána.*“⁷² ⁷³ Midichloriany jako atomární složky síly se zase podobají **Leibnizovým** monádám: „*(...) tyto monády jsou skutečnými atomy přírody a jedním slovem prvky věcí.*“⁷⁴ Tak jako se ve filmové sérii pole energie (síla, svět) skládá z midichlorianů, tak se u **Leibnitze** svět skládá z malých substancí, monád.

V páté epizodě se Luke snaží za pomoci této vesmírné síly vytáhnout svou loď z bažiny. I když se Lukovi dařilo, za pomoci síly pohybovat menšími předměty, uzvednout kosmickou loď se mu pro její velikost nedaří. K lodi přistupuje mistr Yoda

⁶⁸ *Star Wars Episode I: The Phantom menace* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1999

⁶⁹ *Star Wars Episode V: The Empire strikes back* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1980

⁷⁰ *Star Wars Episode IV: A New Hope* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1977

⁷¹ Přítomnost materialismu se však ve světě *Hvězdných válek* musí zamítnout, neboť je v narativu kladen velký důraz na svobodnou vůli a tu determinismus, jenž z materialismu vyplývá, vylučuje.

⁷² SPINOZA, Benedictus de. *Etika*. 2. vyd. Přeložil Karel HUBKA. Praha: Dybbuk, 2004. ISBN 80-86862-02-x, str. 20

⁷³ Zatímco se křesťané loučí slovy: „S Bohem.“ Říkají jediové: „Provázej tě síla.“ Mimo jiné i toto svědčí o panteismu.

⁷⁴ LEIBNIZ, Gottfried Wilhelm. *Monadologie*. Praha, 1925. Filosofická knihovna, str. 15

a vesmírnou silou loď z bažiny vytahuje⁷⁵. Luke udiveně vyhrkne, že je to neuvěřitelné, načež mistr Yoda odpoví: „*Není! Stačí věřit.*“ V evangeliu svatého **Marka** si lze povšimnout určité podobnosti: „*Všechno je možné tomu, kdo věří*“⁷⁶ V evangeliu svatého **Matouše** zase Ježíš prohlásil, že kdybychom měli víru jen jako hořčičné zrnko, poručili bychom třeba celé hoře a ona by se přemístila⁷⁷.

Podobnost s křesťanstvím je však pouze ve „*víře*“ u používání vesmírné síly, a ve „*víře*“ u křesťanské modlitby. Bylo by totiž možné namítnout, že takovéto používání síly je více než křesťanskému náboženství podobné magii⁷⁸. Vzhledem k tomu, že v náboženství se jen prosí, ale vždy bez jistoty, zda bude tato prosba vyslyšena, či nikoliv⁷⁹. Na rozdíl od toho magie na základě vykonaného obřadu silám (bohům) rozkazuje, očekává tak požadovaný výsledek vždy.⁸⁰ Pokud bychom přistupovali k midichlorianům jako k božstvu, byl by akt užívání síly podobnější magii než náboženskému úkonu.

V případě vesmírné síly bude však nejhodnější zavrhnout analogie jak s magií, tak i s náboženstvím. Jediové sice někdy užívají slova jako „*tajemství síly*“, pro ateistickou povahu fikčního světa je však vhodnější považovat vesmírnou sílu za něco jako fyzikální zákony v našem světě. Kde jsou pro užívání těchto zákonů vybaveni jen někteří⁸¹. Ti pak musí praxí a teorií tyto zákony poznat, přičemž k samotnému užívání potřebují zapojit také *víru*. Pro racionální přístup k vesmírné síle, pro atomární znalost členění síly na midichloriany je tedy nutné v souvislosti s užíváním síly, zavrhnout jak

⁷⁵ Nejsilnějším mistrem z řádu jediů je velmi malá bytost mistr Yoda. Lze zde tak vyzorovat křesťansko-platonskou představu o upozadění významu smrtelného, fyzického těla nad významem ducha.

⁷⁶ Mk 9,23

⁷⁷ Mt 17,20

⁷⁸ Některé africké, neliterární náboženství se svým učením podobají fikčnímu světu v lecčem i více, než výše zmíněný **Spinozův** panteismus. V těchto náboženstvích je totiž vše živé, vše má duši a ve všem jsou ukryty síly. Lidé se pak snaží různými obřadnými úkony (magií) tyto síly využít ve svůj prospěch. ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-384-0, str. 72

⁷⁹ Konkrétně křesťanské náboženství spočívá především v osobním vztahu důvěry vůči noumenální skutečnosti. Autenticky náboženská modlitba končí vždycky Kristovými slovy v getsemanské zahradě: „Ne moje vůle, ale Tvá vůle se staň!“ BOCHEŇSKI, Józef Maria. *Slovník filozofických pověr*. Praha: Academia, 2000. Reprint. ISBN 80-200-0841-1, str. 83

⁸⁰ Tamtéž, str. 83

⁸¹ Jen ti s dostatečným počtem midichlorianů v těle.

podobnost s náboženstvím, tak s magií. Ostatně, i když mluví Sidious o svém mistru, že uměl za pomoci síly některým lidem zachránit život, mluví o něm jako o moudrém. O moudrém, protože sílu znal, ne že ji jen uměl používat jako nepochopenou, tajemnou magii, a ani že by se tak stávalo na základě jeho prosby k vyšší moci, jak je tomu u náboženství.

4.3. Prostřednictvím odkazů na biblické motivy

Ve filmové sérii se objevuje hned několik motivů a biblických odkazů. Zprvu zmíním několik dílčích: V první, druhé a třetí epizodě se můžeme setkat se společenstvím dvanácti rytířů jedi, kteří si říkají rada jediů. Ti předsedají všem ostatním rytířům jedi. Dvanáct mužů se objevuje i okolo Krista, jako apoštolové. Po Kristově smrti bylo těchto dvanáct hlavou a radou rané církve^{82 83}.

Zde se znovu dostáváme k provázanosti křesťanství a pohádkového žánru. Stejně jako pro křesťanství jsou i pro pohádku důležitá čísla. V pohádkovém žánru se často opakují čísla: **3, 7, 9, 12**. „*Tři královské dcery, sny, tři těžké úkoly, tři obruče, kterými je ke zdi přikován zlý čaroděj.(...) pak tu ještě zbývá oněch sedm řek, sedmero hor, sedm jezer, sedm havranů, sedm Simeonů, sedm trpaslíků.*“⁸⁴ Také se objevuje dvanáctihlavá saň, dvanáct měsíčků... Krom dvanácti apoštolů, se v Bibli píše o třech božských osobách. Sedm je v genezi počet dnů stvoření a odpočinku⁸⁵. Z posedlé vyhnal Ježíš sedm zlých duchů⁸⁶, o sedmé hodině opadla horečka uzdraveného⁸⁷. Zjevení, je plná číslic sedm⁸⁸. Křesťanská tradice pak zná sedm darů Ducha svatého, sedm skutků milosrdenství, sedm svátostí, sedm ctností

⁸² Pro ranou církev byl samotný počet dvanácti důležitý, neboť jej tak ustanovil Kristus, a tak se apoštolové i po Jidášově smrti snažili tento počet udržovat, když mezi sebe vylosovali svatého **Matěje**.

⁸³ V radě těchto dvanácti předsedal první papež, svatý **Petr**. V radě jediů je významu této funkce nejvíce podoben mistr Yoda.

⁸⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Chcete psát scénář?*. Praha: Akademie múzických umění, 1995. ISBN 80-85883-07-4, str. 63

⁸⁵ Gn 2,1

⁸⁶ Lk 8,2

⁸⁷ J 4,52

⁸⁸ Sedmá pečeť, hrůzy sedmi nádob, sedm andělů, sedmá polnice.

a sedm smrtelných hříchů. Také číslovka dvanáct, se v bibli hojně vyskytuje: Dvanáct kmenů u Jordánu⁸⁹ také dvanáct volů podpíralo měděné moře v chrámu⁹⁰, se dvanáctým spřežením oral **Elizeus**⁹¹. V Novém zákoně je krom dvanácti apoštolů také, dvanáct košů, jež zbyly po nasycení⁹² a dvanáct bran má také nebeský Jeruzalém⁹³.

V páté epizodě má Luke jít do jeskyně, ta má být temným odrazem jeho duše. Jak říká Yoda: „*V té jeskyni má síla svou temnou stranu, je to doupě zla.*“⁹⁴ V tmavých prostorách jeskyně potkává Luke kromě vidiny Vadera také několik hadů, v tomto případě si ovšem netroufám tvrdit, že by se jednalo o jednoznačný odkaz na biblického ďábla v podobě hada⁹⁵. Stejně tak se mohlo jednat jen o dekoraci doplňující mizanscenu o pro mnohé diváky hrůzu nahánějící prvek.

Více zřetelný se už však zdá být odkaz, který je vložen do úst postavě Dartha Sidious⁹⁶. Sidious vypráví Anakinovi legendu o jeho mistrovi Darthu Plagueisi Moudrém. Tento sit byl tak moudrý a mocný, že uměl ovlivnit midicholoriany a zachránit lidi před smrtí⁹⁷. Nakonec byl ale ve spánku zabit svým učedníkem. Úškleb v Sidiousově tváři prozrazuje, že tímto vrahem byl sám Sidious. S úsměvným úšklebkem pak pronese větu: „*Zvláštní, zachránil před smrtí jiné, ale sám sebe ne.*“⁹⁸ Jak nápadně se tato věta podobá posměškům jednoho z velekněží pod Kristovým křížem: „*Jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže.*“⁹⁹

⁸⁹ Joz 4

⁹⁰ 1Kr 7,25

⁹¹ 1Kr 19,19

⁹² Mk 6,43

⁹³ Zj 21,12nn

⁹⁴ *Star Wars Episode V: The Empire strikes back* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1980

⁹⁵ Had se objevuje i v Yodově obydlí, což tuto hypotézu ještě více marginalizuje.

⁹⁶ V první, druhé a třetí epizodě se mu říká též Palpatine.

⁹⁷ Darth Plagueis Moudrý je jediný, komu se podařilo oklamat smrt. Zatímco v křesťanství je touto bytostí kladná postava Krista, ve *Hvězdných válkách* Lucas několikrát přiřkne božské atributy postavám záporným.

⁹⁸ *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

⁹⁹ Mt 27,42

Zřejmě největší biblický motiv zosobňuje postava Anakina Skywalkera. Ten je v mnoha ohledech podoben Kristu. Starý zákon je plný proroctví o Kristově příchodu: „*Hle, přicházejí dny, praví Hospodin, kdy vzbudím Davidovi spravedlivý Výchonek. Ten bude vládnout jako moudrý král a nastolí v zemi právo a spravedlnost. Za jeho dnů bude Juda zachráněn a Izrael bude žít v bezpečí.*“¹⁰⁰ O Anakinovi zas bylo prorokováno, že zničí sity a nastolí rovnováhu síly. Proroctví dále mluví o někom, kdo se zrodil z midichlorianů¹⁰¹. Anakin se ve filmu, stejně jako v Bibli Kristus, rodí z panny¹⁰². A stejně jako se Kristus rodí chudým lidem ve chlěvě, se také i Anakin rodí do nuzného a nevýznamného prostředí¹⁰³. Zajímavý však je následný rozchod v podobnosti těchto dvou postav. Zatímco Kristus zůstává po celý život bez hříchů, odolá ďáblovým pokušením na poušti i před smrtí. Anakin pokušení podléhá a stává se z něj ústřední záporná postava (škůdce)¹⁰⁴.

Když ovšem opomeneme některé z těchto podobností, mohl by se zdát Kristu v mnohém podobnější až Anakinův syn Luke. O proroctví o vyvoleném se totiž i Yoda vyjádřil nejasně a zpochybňující Anakina: „*Proroctví mohlo nesprávně pochopeno být.*“^{105 106}

¹⁰⁰ Jr 23,5,6

¹⁰¹ Tyto midichloriany lze v souvislosti s výše zmíněným Spinozovým panteismem nazvat Bohem.

¹⁰² Kristus z Boha v panně, Anakin z midichlorianů v panně.

¹⁰³ Anakin se stejně jako Kristus rodí do určité nesvobody. V Kristově případě byl izraelský lid okupován římským impériem. Anakin byl nesvobodný, protože byl, stejně jako jeho matka, otrok. V první epizodě malý Anakin pronáší: „*Zdalo se mi, že jsem jedi, osvobodil jsem všechny otroky.*“ *Star Wars Episode I: The Phantom menace* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1999

¹⁰⁴ Kupříkladu **C. S. Lewis** a mnozí další, přebírají celý Kristův příběh. *Lev, čarodějnice a skříň*, v jejímž příběhu je zejména příběh lva Aslana zřetelnou alegorií na život Krista: (Jako oběť za hříšníka dává lev svůj život, je potupen, když mu je před popravou ostříhaná hříva. Po smrti vstává z mrtvých a osvobozuje Narnii před zlou čarodějnici). Na rozdíl od toho **Lucas** nevytváří alegorii, ale jen využívá některých náboženských analogií, které užije jinak, než jak je známe ze vzoru inspirace. V tom, že **Lukas** pojí tyto božské analogie se škůdcem, neshledávám, jako někteří, žádné **Lucasovy** konspirace, ale spíš autorovu tvůrčí originalitu. Srov. <http://www.zmatena-kudrlina.cz/jsou-hvezdne-valky-jen-alegorii-na-jezisu-zivot/>

¹⁰⁵ *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

¹⁰⁶ S výkladem proroctví je to možná složitější, než že by se na obnovení rovnováhy síly podílel jen jeden z protagonistů. V šesté epizodě totiž Sidious poráží jak Luke, tak Anakin (Vader), jeden by bez druhého Sidious neporazil. Stejně jako je tomu v *Novém zákoně*, smlouvu vykoupění nepřináší jen Otec (Bůh) nebo jen Kristus, ale oba zároveň. (Jeden prostřednictvím druhého.)

Z takovéto perspektivy bychom pak mohli nahlížet na dialektiku obou protagonistů, jako na dialektiku *Starého* a *Nového zákona*. Zatímco Anakin Skywalker zastává v prequel trilogii *Starý zákon*, představuje Luke Skywalker *Nový zákon*. Anakina, který podléhá pokušení temné strany, a Luka, který pokušení odolává a nastoluje rovnováhu síly, můžeme tak přirovnat k dialektice mezi Adamem a Kristem: „*Ježíš je nový Adam, který zůstal věrný, zatímco první Adam podlehl pokušení. (...) Tak Ježíš vítězí nad d'áblem.*“¹⁰⁷ Stejně jako Kristus Adamovi je v mnohém podobný i Luke Vaderovi. Luke je stejně jako jeho otec nadaný jedi a výtečný pilot, zároveň je ale stejně tak bezstarostný a i v něm je hněv jeho otce. Zásadní rozdíl mezi Adamem a Kristem byl stejně jako v případě Anakina a Luka v hříchu. Adam byl pokoušen v rajské zahradě a podlehl, Kristus na poušti a odolal. Ve filmové sérii je tato dialektika mezi starým a novým, mimo jiné znázorněna motivem useknuté ruky. Anakinovi setnul ruku v boji s hrabě Dooku. Při pozdějším souboji jej, od posledního střetu, zkušenější Anakin poráží. Má nad ním moc a může jej zatknout, nechá se však strhnout osobními vášněmi, touhou po pomstě a hraběte Dooku zabíjí¹⁰⁸. Luke dostává v druhém souboji s Vaderem také příležitost pomstít se za setnutou ruku, na rozdíl od Anakina, však svým vášním a touze po pomstě odolává^{109 110}.

¹⁰⁷ *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6, Str. 145

¹⁰⁸ Viz obrázek 1

¹⁰⁹ Luke je na rozdíl od Krista chybující, oproti tomu se Kristus v písmu nedopouští jediného hříchu, nebo pochybení.

¹¹⁰ Viz obrázek 2

Obrázek 1: Anakin vs. Dooku

Zdroj: http://starwars.wikia.com/wiki/Anakin_Skywalker%27s_second_lightsaber

Obrázek 2: Luke vs. Vader

Zdroj: <https://i.ytimg.com/vi/pE1nL4xFOfM/hqdefault.jpg>

Samo odolání hříchu však není jediným důvodem srovnání Anakina s Adamem a Luka s Kristem. Tak jako Kristus přináší smlouvu novou, smlouvu vykoupení¹¹¹, přichází také Luke se změnou jedaiského učení (etiky). Před Lukem i ti nejmoudřejší mistři jedi, jako například mistr Yoda, kázali učení staré: „*Když vydáš se na cestu temna, si ztracen jedou provždy. To si pamatuj! Stejně ztracen jako byl Obi-Wanův žák.*“¹¹² Teprve až Luke dokazuje, že jedi, který propadl temné straně (přidal se k sitům), není ztracen, ale že i on má stále šanci odpoutat se od sil temné strany a navrátit se k jedaiům. Stejně jako Kristus zachraňuje po dlouhém čase hříšného Adama smlouvou novou, zachraňuje také Luke Anakina, který byl dlouhý čas v hříchu a zavržení jako Vader. O tomto však pojednám více v poslední kapitole.

Hlubší symboliku by bylo možné interpretovat také ze způsobu, jakým v šesté epizodě Luke poráží Dartha Sidiousa. Potom, co se Luke nechá vyprovokovat k boji s Vaderem, poráží jej a usekne mu ruku, si při pohledu na jeho a svou mechanickou ruku uvědomí, že kdyby propadl své nenávisti, postihl by jej Vaderův osud. Proto se uklidní, potlačí v sobě nenávistné emoce a zahazuje světelný meč na znamení toho, že dál už nehodlá bojovat¹¹³. Protože Luke nepodlehл pokušení propadnout svému hněvu, začne jej překvapený a rozhněvaný Sidious mučit vesmírnou silou. V utrpení Luke několikrát vykřikne: „*Otče! Prosím!*“ Vader chvíli trpí pohled na mučení Luka, posléze ale synovy prosby vyslyší a císaře zabíjí. Tato taktika v boji se zlem je podobná té křesťanské. Stejně jako Luke si také křesťan uvědomuje, že v ďáblu nemá rovného soupeře a sám jej porazit nemůže, proto až modlitbou k Otci (k Bohu) ďábla přemáhá. Stejně jako Luke by nemohl sám porazit silnějšího císaře Sidiousa, tak nemůže křesťan porazit zlého bez Boží pomoci. Proto také poslední verš Kristovy modlitby Otčenáš, která

¹¹¹ Kristus vnáší do židovské etiky odpuštění ve formě níže zmíněné světské a náboženské nerovnice.

¹¹² *Star Wars Episode V: The Empire strikes back* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 1980

¹¹³ Zatímco v pohádkách a rytířských příbězích vítězí hrdina díky (kouzelného prostředku) a svým bojovým schopnostem, vítězí Luke vnitřně, potlačením nenávisti a nebojováním.

byla křesťanům zanechána jako molitba k Otci, zní takto: „*A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.*“¹¹⁴

4.4. Prostřednictvím etického kodexu a jednání postav

Jak v *Bibli*, tak ve filmové sérii *Hvězdné války* je prezentováno dobro a zlo. Zlo v *Bibli* ztělesňuje ďábel (satan), ve filmové sérii temná strana síly¹¹⁵, jejíž hodnoty zastávají sitové, zejména pak postava Dartha Sidious. Dobro ve *Hvězdných válkách* je světlá strana síly, zastávaná učením řádu Jediů, zejména pak učením filmové postavy mistra Yody.

Nabízí se Dartha Sidious jako úhlavního škůdce srovnávat s ďáblem (satanem), to je ovšem z jistých důvodů problematické. Darth Sidious je totiž na rozdíl od Satana fyzický, a tudíž i smrtelný. Proto je vhodnější jej vnímat spíše jako postavu propadlou zlu, která nástroje (metody) zla užívá. Na druhou stranu může být smrtelnost zla dána charakterem žánru, jak uvádí **Propp**: Děj všech pohádek se rozvíjí v rámci jedenatřiceti funkcí, z nichž dvě jsou: škůdce je poražen, škůdce je potrestán¹¹⁶. V takovémto případě bychom Sidious mohli vnímat jako ďábla.

Nesporná je však podobnost v metodě, jakou užívá při svádění Satan a Sidious. Jako první ze sedmi smrtelných hříchů a také jako příčinu všech ostatních hříchů považují křesťané *pýchu*¹¹⁷. Papež **Řehoř Veliký** píše, že pýcha je kořen všeho zla. Pýcha je tak podle něj prvním hřichem ve vesmíru^{118 119}. „*Podle křesťanských učitelů je právě pýcha základní neřestí a největším zlem. Nečistota, hněv, lakota, obžerství a podobné věci jsou ve srovnání s pýchou pouhým bleším*

¹¹⁴ Mt 6,13

¹¹⁵ Výše zmíněný panteismus a (materialismus) nutně souvisí s absencí personifikovaného Boha (osoby zosobňující dobro), a tím pádem také ďábla (osoby zosobňující zlo). Ve filmu se tak hovoří jen o světlé a temné straně síly.

¹¹⁶ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 29-55

¹¹⁷ Podle **Kassiána** a svatého **Řehoře Velikého**, se sedm hlavních hříchů nazývá pýcha, lakomství, závist, hněv, smilstvo, nestřídmost, lenost. První a největší z těchto je však pýcha. *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6, str. 467

¹¹⁸ GRAHAM, B. *Sedm smrtelných hříchů*. Praha: Bratrská jednota baptistů, 1969, str. 12

¹¹⁹ Protože sám Lucifer se stal padlým andělem kvůli hříchu pýchy.

kousnutím.“¹²⁰ A tak Darth Sidious neustálým vychvalováním a povyšováním mladého jediho nad jeho mistry¹²¹, dělá z malého chlapce, který nezná sobectví a chce všem ve vesmíru pomáhat, samolibého a opovážlivého mladíka.

Samo podněcování pýchy by ale nestačilo. Sidious se důmyslně postaral o zpřeházení žebříčku hodnot mladého jediho¹²². Sidious uvedl senátorku Amidalu do nebezpečí, aby mohl následně poprosit radu Jediů o její ochranu, přičemž za osobního strážce navrhne Obi-wana Kenobiho, jehož učedníkem, který mu tak je vždy po boku, je mladý Anakin. Sidious ví o Anakinově náklonnosti ke krásné Amidale, doufá tak, že mezi nimi vznikne milostný poměr. Jak se také stane.

O tom, že má být v životě křesťana Bůh na prvním místě, vypovídá zřetelně starozákonní příběh Abraháma a Izáka: „*A Bůh řekl: „Vezmi svého jediného syna Izáka, kterého miluješ, odejdi do země Mórija a tam ho obětuj jako oběť zápalnou na jedné hoře, o níž ti povím!*“¹²³ Bůh Izáka jen zkoušel¹²⁴, zda-li má u něj věčný Bůh větší prioritu, než jeho jediný syn. Když se ukázalo, že Abrahám je ochoten Izáka obětovat, Bůh jej tohoto úkolu zprošťuje¹²⁵. Bůh má tak být v životě křesťana první prioritou, až potom lidé nejbližší. Stejně tak radí Anakinovi i mistr Yoda, když se mu Anakin svěří s obavou, že Amidalu ztratí stejně jako předtím svou matku. Yoda ovšem pro ateistickou povahu nemluví o Bohu, nýbrž o jakési

¹²⁰ LEWIS, C. S. K jádru křesťanství. Praha: Návrat domů, 2008, str. 111

¹²¹ Sidious: „*Nepotřebuješ rady, Anakine. Časem se naučíš věřit svým pocitům. Pak budeš neporazitelný. Říkal jsem to mnohokrát, si nejtalentovanější Jedi, kterého znám. Ví, že se z tebe stane největší z Jediů Anakine. Dokonce mocnější než mistr Yoda.*“ *Star Wars Episode II: Attack of the Clones* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2002

¹²² Jeden z důvodů, proč k jedaiskému slibu spadá i slib celibátu je, aby jediové neměli žádné osobní závazky a mohli tak nezištně pomáhat všem bez rozdílu. A také proto, aby je nikdo nemohl skrze druhého vydírat.

¹²³ Gn 22,2

¹²⁴ Zde bych chtěl upozornit na další prvek, kterým se pohádkový žánr inspiruje biblickým (starozákonním) narativem. Za pomocí **Proppovy** terminologie bychom mohli příběh Abraháma a Izáka označit za funkci XII., ve které dárce podrobuje hrdinu zkoušce, čímž se připravuje získání kouzelného prostředku. PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1, str. 42

A stejně tak ve *Starém zákoně* Bůh jako dárce odměňuje Abraháma (hrdinu) za splněnou zkoušku: (...) *potomstvem jistotně ti požehnám a tvé potomstvo jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé potomstvo obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomku dojdou požehnání všechny pronárody země, protože jsi uposlechl mého hlasu.*“ Gn 22, 17-18

¹²⁵ Na místo syna Abraháma pak Bůh obětuje svého syna Krista.

vyrovnanosti s vesmírem¹²⁶. A tak Anakinovi říká: „*Smrt přirozenou součástí života je. Za ty kolem sebe, kteří se silou splynou, raduj se*¹²⁷, *pro ně netruchli, pro ně neteskní. City vedou jenom k žárlivosti, ta stínem hamiznosti bývá.*“¹²⁸ Dále Yoda radí: „*Zapomínat naučit se musíš. Na všechno, co bojíš se, že ztratíš.*“¹²⁹ Anakin se ale nehodlá smířit s osudem, přijít o tu, kterou má rád. Takováto nevyrovnanost s Boží vůlí a lpění na pozemském, které stejně dřív nebo později pomine, se křesťanství přičítá, jak se ostatně píše v listě Jakubově: „*Proradná stvoření! Což nevíte, že přátelství se světem je nepřítelství s Bohem? Kdo tedy chce být přítelem světa, stává se nepřitelem Božím.*“¹³⁰ Sidious Anakina lživě¹³¹ nabádá k tomu, že ve spojení s temnou stranou, bude moct zvrátit to, s čím nikdo s lidí neumí udělat nic, tedy zachránit Amidalu od smrti. Stejně tak ďábel v knize *Genesis* nabádá Adama a Evu: „*Budete jako Bůh.*“¹³² Ve snaze Amidalu zachránit se Anakin přidává k temné straně, čímž Amidalu ztrácí¹³³.

Nejen temná strana však vykazuje podobnosti s křesťanskou etikou. Při výcviku se Luke táže mistra Yody, zdali je zlo silnější. Yoda odpoví: „*Ne, ne, není. Snadnější, svůdnější a rychlejší.*“¹³⁴ Načež se Luke zeptá: „*Porad' mi, jak rozlišit dobro od zla.*“¹³⁵ Yoda: „*To poznáš sám. Tvé tělo i duši*

¹²⁶ Jedi by se stoicky neměl zabývat, tím co nelze změnit. Jak píše stoik **Epiktétos**: „*Líbáš-li své dítě nebo svou ženu, říkej si, že líbáš člověka, neboť jestliže zemře, nebudeš se zneklidňovat.*“ EPIKTÉTOS. *Rukojeť: Rozpravy*. Praha: Svoboda, 1972. Antická knihovna (Svoboda), str. 28

¹²⁷ Také křesťané vnímají pohřeb jako radostnou událost. Jako ve *Hvězdých válkách* bytost, která umře, splývá se silou, dostává se křesťan k Bohu, v obou případech se věří v radostnou událost.

¹²⁸ *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ List Jakubův 4,4

¹³¹ Bible interpretuje Satana jako pána lži: „*(...) Když mluví lež, ze svého vlastního mluví; neboť lhář jest a otec lži.*“ Jan 8,44 Mistr Yoda zas o temné straně mluví takto: „*(...) Lži, zrada a nedůvěra jsou teď nástroji jeho.*“ *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

¹³² Gn 3,5

¹³³ Jako byl Adam sveden a podveden Satanem, je Anakin podveden Sidousem, dokud nepříjde vykupitel. V křesťanství Kristus, ve filmové sérii Luke.

¹³⁴ *Star Wars Episode III: Revenge of the sith* [film]. Directed by George LUCAS. USA: 20th Century Cartoon Network. 2005

¹³⁵ Tamtéž

ovládne klid.“¹³⁶ Samotný klid je pro křesťany velmi důležitý. Rovněž v křesťanství je totiž klid (pokoj) zpětným ukazatelem dobrých nebo špatných skutků. Skutky dobré vyvolávají v člověku pokoj, skutky zlé nepokoj. V křesťanství není dobrého skutku bez Krista, protože on je nositel pokoje: „*Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám. Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí!*“¹³⁷ ¹³⁸ Zlé skutky jsou tak stejně jako ve *Hvězdných válkách* spjaty s nepokojem: „*Vždyť v povyšování je zkáza a mnohý nepokoj, v neúčinnosti je ponížení a velká bída.*“¹³⁹

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ J 14,27

¹³⁸ Když Kristus přichází po zmrtvýchvstání za svými učedníky, zdraví je slovy: „*Pokoj vám.*“ Jan 20,19
Takovýto pozdrav dodnes zůstává v liturgii každé mše Římskokatolické církve.

¹³⁹ Tob 4,13

5. Spravedlivá a nespravedlivá náboženství

Podle **Jana Sokola** odplácející spravedlnost hledá rovnováhu, která jakmile je porušena, měla by se obnovit, například vymáháním nesplněného závazku, odměnou nebo trestem¹⁴⁰.

Velkou částí ze všech světových etik a náboženství je snaha o nalezení spravedlnosti (spravedlivého systému). Ať už je to snaha o nalezení systému, jenž by nejlépe naplňoval *světskou* spravedlnost, nebo o *náboženský* systém, který tuto spravedlnost vyhledává až po smrti. V obou těchto případech je však ambicí nalezení spravedlnosti. Pro vágnost tohoto termínu bude vhodnější spravedlnost vnímat jako rovnici, a to v obou případech jak ve světském, tak v náboženském pojetí.

5.1. Světské pojetí spravedlnosti

Jedná se o nalezení rovnosti v rámci života. Je nemožné dojít k přesné rovnosti, panuje však snaha se této rovnosti co nejvíce přiblížit. Pokud tedy na jedné straně rovnice došlo k bezpráví (kupříkladu k trestnému činu), je na straně druhé ambice vyrovnat tento čin, satisfakcí, jež by nejvíce odpovídala povaze činu. Za určité kvantum a kvalitu skutku se hledá rovnost v určitém počtu a kvalitě satisfakce.

Nejzřetelněji se nám tato snaha po rovnosti projevuje ve *Starém zákoně*: *Oko za oko, zub za zub*.^{141 142}

Jen v případě křesťanství máme usilovat o nerovnici, jak ostatně říká Kristus v písmu: „*Slýchali jste, že bylo řečeno: Oko za oko, zub za zub. Já vám však říkám, abyste neodporovali zlému člověku. Když tě někdo udeří do pravé tváře, nastav mu i*

¹⁴⁰ SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3, str. 85

¹⁴¹ Ex 21-24

¹⁴² Krom židovství, se tímto zákonem řídí také islám.

druhou. Když se s tebou někdo chce soudit, aby tě připravil o košili, nech mu i plášť.“^{143 144} S touto nerovnicí je ekvivalentní funkce postavy: *Hrdina odpouští škůdci*. Která bude dále sloužit pro identifikaci křesťanství v narativu filmové série¹⁴⁵.

5.2. Náboženské pojetí spravedlnosti

Vhodným příkladem spravedlivého náboženství jsou náboženství karmická. Karma člověku spravedlivě vrací jeho dobré a zlé skutky. Ať už se člověku jeho skutky vrací za život¹⁴⁶, nebo až prostřednictvím reinkarnace, výběru dalšího života^{147 148}.

Jestliže jsem definoval *náboženské pojetí spravedlnosti* jako snahu vyrovnat život posmrtný životu pozemskému, lze opět u křesťanství zřetelně rozpoznat nerovnost, protože za omezený pozemský život, nemůže nikdo nasbírat nekonečné množství dobrých, nebo zlých skutků. Když uvážíme, že je člověku slíbená nekonečná blaženost v nebi, nebo nekonečné strádání v pekle, nenajdeme na světě člověka, který by si podle svých početně omezených skutků zasloužil jedno, nebo druhé. V tomto ohledu je křesťanství nerovnicí¹⁴⁹ a je tudíž „nespravedlivé.“¹⁵⁰

¹⁴³ Mt 5, 38-40

¹⁴⁴ Pro úplnost je však nutné přiznat, že křesťanství s touto etickou nerovnicí nepřišlo jako první. Pět století před Kristem přichází jako velký solitér čínský filozof **Lao C'** s myšlenkou, že bychom měli oplácet zlobu ctností. Dobrým bychom měli činit dobro a nedobřím též dobro, neboť takové je dobro síly. STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. 3. vyd. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-058-3, str. 76

¹⁴⁵ Prokázáním funkce *Hrdina odpouští škůdci* v narativu filmové série kvůli podobnosti s nerovnicí čínského filozofa **Lao C'** nemůžeme jednoznačně určit, zda se jedná o inspiraci křesťanstvím, nebo zda byl filmové sérii inspirací čínský filozof **Lao C'**. Pro kulturní a geografickou vzdálenost je však pravděpodobnější se domnívat, že byla **Lukasovi** tato etická nerovnice zprostředkována právě křesťanstvím.

¹⁴⁶ V tomto ohledu se jedná o cosi velmi podobného světské spravedlnosti, neboť se tak děje ještě za života.

¹⁴⁷ PARTRIDGE, Christopher H., ed. *Lexikon světových náboženství*. V Praze: Slovart, c2006. ISBN 80-7209-796-2, str. 149

¹⁴⁸ Člověk se tak může znovuzrodit na nižších, nebo vyšších stupních společenské hierarchie, nebo v podobě zvířete. Tamtéž, str. 149

¹⁴⁹ Jedna strana rovnice, morální kredit, který člověk za omezený čas nasbíral, se nikdy nemůže rovnat druhé straně rovnice, nekonečnému strádání v pekle, nebo nekonečné blaženosti v nebi.

Tato argumentace nás ovšem vynaňuje jen z některých, spravedlivých náboženských systémů. Protože však mají také islám a židovství stejného Boha, a také velmi podobné věčné nebe a věčné peklo, lze v tomto ohledu za nespravedlivé prohlásit i je. Ve všech třech se tak ani světcům, ani největším hříšníkům nedostává toho, čeho opravdu zasluhují^{151 152}.

Přesto však existuje principiální rozdíl mezi etikou křesťanskou¹⁵³ a mezi etikami jiných náboženství. Tento rozdíl je v toleranci k dodržování vlastních etických pravidel. I když se v židovství a islámu dostává člověku, stejně jako v křesťanství, po smrti odměny či trestu v míře, jakou si za svůj časově omezený život nemohl stihnout vysloužit, jsou tyto odměny a tresty, na rozdíl od křesťanství, přísně podmíněny nároky v podobě etického kodexu. Islám se tedy přísně a rozlišeně vyjadřuje o tom, kdo bude odměněn peklem a kdo nebem: Nebude uznána kajicnost na poslední chvíli: „*Však odpuštění, nebude dáno těm, kdož dopouštějí se špatností a teprve ve chvíli, když smrt se pro některého z nich dostaví, zvolají: A já nyní se kají! A nebude také pro ty, kdož zemřou jako nevěřící – pro ty jsme připravili trest bolestný*“¹⁵⁴ Získá-li člověk Boží přízeň na základě dobrých skutků, správné víry a upřímné lítosti nad svými hříchy, bude odměněn nebem.

¹⁵⁰ Mezi světským pojetím spravedlnosti a náboženským pojetím spravedlnosti panuje určitý vztah. Světská nerovnice totiž implikuje nerovnici náboženskou. V náboženské nerovnici je levá strana život a pravá život posmrtný, proto lze levou stranu vyjádřit též nerovnicí světskou. Podle dodržování etického kodexu (světské nerovnice) na zemi se odvíjí život po smrti.

¹⁵¹ Jako nespravedlivá a velice přísná by bylo možné jistě označit starověká náboženství. Jak přísně byl za pouhé rouhání potrestán Odysseus. Jak se Euthyfrón velice obával trestu bohů, který by postihl město, když by neudal svého otce za vraždu otroka. PLATÓN. *Platonův Euthyfron*. 3. přešlédnuté vyd. Praha: Unie, 1942, 1,3d-1,4b Takovými náboženstvími se ovšem zabývat nebudu, neboť v nich jde mnohdy více o básnický zpracované vrtochy polidštěných bohů, než o ucelený etický systém, který by šlo sumarizovat v rovnici.

¹⁵² Ve všech třech náboženstvích je Bůh shovívavý a nutně odpouští všem, kteří půjdou do nebe, neboť nikdo není bez hříchů. Z čehož však vystává samotná nespravedlnost, neboť považte, zdali by byl soudce, který by odpustil obžalovanému, spravedlivý.

¹⁵³ Hovořím zde zejména o katolickém pojetí. Na protestantismus, u kterého hraje důležitou roli učení o predestinaci, se tento příklad samozřejmě nevztahuje.

¹⁵⁴ Korán súra 4,18

Naopak ty, kteří se neřídili Božím zákonem a neměli správnou víru, čeká peklo¹⁵⁵
156

Stejně tak v judaismu je kladen přísný důraz na desatero Božích přikázání. Což ostatně neznamena, že by křesťanství na desateru nelpělo, jen je tolerantní i k těm, kteří podle desatera nežili tak přísně jako jiní, a dokonce i k těm, kteří podle desatera nežili nikdy a jen, byť na sklonku života, projeví upřímnou lítost nad svým hříšným životem¹⁵⁷. Tato Boží „nespravedlnost“ je nejvíce zřetelná z podobenství o dělnících na vinici v *Novém zákoně*: „S královstvím nebeským je to tak, jako když jeden hospodář hned ráno vyšel najmout dělníky na svou vinici. Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici. Když znovu vyšel o deváté hodině, viděl, jak jiní stojí nečinně na trhu, a řekl jim: ‚Jděte i vy na mou vinici, a já vám dám, co bude spravedlivé.‘ Oni šli. Vyšel opět kolem poledne i kolem třetí hodiny odpoledne a učinil právě tak. Když vyšel kolem páté hodiny odpoledne, našel tam další, jak tam stojí, a řekl jim: ‚Co tu stojíte celý den nečinně?‘ Odpovědi mu: ‚Nikdo nás nenajal.‘ On jim řekne: ‚Jděte i vy na mou vinici.‘ Když byl večer, řekl pán vinice svému správci: ‚Zavolej dělníky a vyplat’ jim mzdu, a to od posledních k prvním!‘ Tak přišli ti, kteří pracovali od pěti odpoledne, a každý dostal denár. Když přišli ti první, měli za to, že dostanou víc; ale i oni dostali po denáru. Vzali ho a reptali proti hospodáři: ‚Tihle poslední dělali jedinou hodinu, a tys jim dal stejně jako nám, kteří jsme nesli tíhu dne a vedro!‘ On však odpověděl jednomu z nich: ‚Příteli, nekřivdím ti! Nesmluvil jsi se mnou denár za den? Vezmi si, co ti patří, a jdi! Já chci tomu poslednímu dát jako tobě; nemohu si se svým majetkem udělat, co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?‘ Tak budou poslední první a první poslední.“¹⁵⁸

¹⁵⁵ PARTRIDGE, Christopher H., ed. *Lexikon světových náboženství*. V Praze: Slovart, c2006. ISBN 80-7209-796-2, str. 375

¹⁵⁶ Peklo je dle Koránu místo obrovských muk s ohněm a vřící vodou, kde se lidem spaluje kůže, která se bolestně hojí, aby se mohla znovu spalovat. Tamtéž, str. 375

¹⁵⁷ O čem ostatně svědčí také svatá zpověď, která musí být v Římskokatolické církvi poskytnuta bez rozdílu všem, kteří projeví upřímnou lítost.

¹⁵⁸ Mt 20, 1-16

Dělníci tak dostali, to co jim bylo slíbeno, hospodář (Bůh) chce však dát stejně i těm, kteří vedle těchto denár nezasluhují. Hospodář nevyvrací to, že se jedná o nepoměr. Vysvětluje jen, že má právo takto nepřiměřeně rozdělovat, neboť co slíbil prvním dělníkům, to jim také dal, chce však dopřát stejné odměny i těm, kteří ji jako tito první nezasluhují¹⁵⁹. Také v evangeliu svatého **Lukáše** v podobenství o marnotratném synu, syn ani nestihne dopovědět své kající vyznání a už se mu dostává milosrdenství v otcově náručí¹⁶⁰.

Zatímco ve **Světském pojetí spravedlnosti** lze křesťanskou nerovnici převést také na funkci: *Hrdina odpouští škůdci*. Je možné v **Náboženském pojetí spravedlnosti** křesťanskou nerovnici převést na funkci: *Pravidla fikčního světa (bůh) odpouští škůdci*. Prokázáním obou těchto „funkcí“ v narativu *Hvězdných válek* dokážu přítomnost křesťanské etiky ve filmové sérii.

¹⁵⁹ Jedná se o nepoměr, přesto je pro transcendentální povahu Boha obtížné jej nazvat „nespravedlivým.“ Kupříkladu mystik **Pseudo-Dyonisios Areopagita** píše, jak je obtížné s naší omezenou představivostí cokoliv přisuzovat neomezenému Bohu. Zodpovědně tak můžeme říct o Bohu jen to, co není. FLOSS, Pavel. *Architekti křesťanského středověkého vědění*. Druhé, upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4410-9, str. 58

¹⁶⁰ KODET, V. Učednictví. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. str. 19.

6. Křesťanské nerovnice v narativu Hvězdných válek

V páté epizodě Lukovi Vader v souboji setne ruku. Samotná ruka tu slouží spíše jako symbol značící veškeré bezpráví, které škůdce činil jak hrdinovi, tak ostatním postavám. V průběhu první trilogie zabije Vader několik Lukových přátel, Hana Sola prodává Jabba Huttovi a v poslední, šesté epizodě připravil past, ve které málem zemřeli všichni jeho blízcí. Když byl na mateřské lodi se Sidiousem a Vaderem, byla mu tato lest vyzrazena, což v něm mělo podnítit nenávist. V době, kdy se Luke utkává s Vaderem, má za to, že jsou všichni jeho přátelé obelštěni a zabiti. Setnutá ruka je tak jen malé bezpráví, jakým se na Lukovi Vader provinil. Luke Vadera poráží, ale satisfakci neučiní¹⁶¹, a odpouští Vaderovi veškerá bezpráví. Z pozice *světského pojetí spravedlnosti* se tak dostáváme k první funkci (křesťanské nerovnici), neboť ***Hrdina odpouští škůdci***.

Mnohem naléhavěji se však bude křesťanská nerovnice projevat z pohledu *náboženského pojetí spravedlnosti*. Pro žánrovou povahu pohádky nevyznívá Vaderovo škůdčovství tak negativně, jak by působilo v žánrech reálnějších. Kdybychom však Vadera chtěli jako škůdce posoudit objektivněji, než jak je nám to předkládáno výsledným provedením filmové série, bylo by vhodné vztyčit objektivnější měřítko. Na Vaderovo škůdčovství bychom mohli objektivněji nahlížet tak, jak se často poměřují významné negativní historické postavy, tedy podle počtu zabitých lidí. A protože Vader pomocí Hvězdy smrti zničil celou planetu, okupoval několik galaxií a s množstvím kultur a civilizací po celém vesmíru vedl války, lze se tak domnívat, že v našich dějinách není osoba, jež by mohla Vaderovi v jeho škůdčovství konkurovat. Z takovéto perspektivy, odlišné perspektivě protagonisty Vaderova syna, je mnohem zřetelnější, o jak vysoce zápornou postavou se jedná. O to více šokující je, že se na konci šestého dílu projevuje i druhá funkce (křesťanská nerovnice).

¹⁶¹ Odradí jej podobnost jeho a otcovy mechanické ruky, která mu připomene výjev z jeskyně při výcviku, kde se Luke uviděl ve Vaderově masce.

Na konci šestého dílu Luke, který již Vaderovi odpustil, provádí pohřební obřad. Záhy uvidí jedaiie zesnulé, kteří splynuli se silou. Vidí tak mistra Yodu a Obi-Wana Kenobiho, vedle kterých stojí v míru a v pokoji Vader jako Anakin Skywalker¹⁶². Z tohoto lze usuzovat, že kromě funkce *Hrdina, který odpouští škůdci* se tímto v narativu filmové série projevuje také druhá, náboženská nerovnice, funkcí vyjádřená jako *Pravidla fikčního světa (bůh) odpouští škůdci*¹⁶³.

Obrázek 3: Anakin, Yoda, Obi-Wan

Zdroj: <http://legionofleia.com/2015/12/the-significance-of-father-figures-in-the-original-star-wars-trilogy/>

¹⁶² To, že bylo škůdci odpuštěno celými pravidly fikčního světa a splynul se silou mezi jedaiema, bylo podmíněno jeho zpytováním, lítosti a uvědoměním si chyby několik chvil před smrtí. Kdyby neproběhl tento úkon kajícnosti, nedalo by se mluvit ani o křesťanství. Neboť lítost je jedinou nutností, kterou etika křesťanské nerovnice vyžaduje: *Není žádná vina, byť sebetěžší, kterou by svatá církev nemohla odpustit. „Nelze připustit, že by existoval nějaký člověk, tolik špatný a tolik zvrácený, aby mu nemohla být dána bezpečná naděje na odpuštění, jestliže opravdu lituje svého poblouznění.“ Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6, str. 256*

¹⁶³ Podobný výjev můžeme nalézt v *Novém zákoně*, když Kristus z kříže odpouští spolu s ním ukřižovanému zločinci a vrahovi, který, na sklonku života projevil lítost. Kristus (Bůh) tomuto zločinci jen za upřímnou lítost slibuje ráj: *„Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“* Lk 23,43

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo prokázat přítomnost křesťanské etiky ve filmové sérii *Hvězdné války*, poukázat na alegorickou parabolou křesťanské etiky a pohádky. Tím, že jsem v narativu prvního dílu *Hvězdných válek* našel **Proppovy** funkce, jsem prokázal přítomnost pohádkového žánru. Rovněž jsem poukázal na aspekty a motivy, které projevují se na čtyřech rovinách odkazovaly ke křesťanství. Dílčím způsobem jsem také upozornil na provázanost pohádkového žánru a křesťanství.

To, že je narativ *Hvězdných válek* alegorickou parabolou křesťanské etiky však zřetelně prokazují, až v posledním argumentu. V tom jsem definoval křesťanství jako etickou nerovnici, čímž jsem se vymezil od ostatních etických směrů, které spíše usilují o rovnost. Křesťanská etika se od ostatních směrů vymezuje na dvou úrovních. Jednak ve **Světském pojetí spravedlnosti**, kde se křesťanství na rozdíl od ostatních etických směrů vzdává snahy vytvořit rovnost ve vztahu s druhými lidmi (vzdává se touhy po satisfakci, tím že odpouští), a v **Náboženském pojetí spravedlnosti**, kde se etická pravidla (Bůh), vzdávají snahy vytvořit člověku po smrti adekvátní satisfakci za jeho činy, kterých se dopustil za života. Nerovnost náboženského pojetí se projevuje tak, že křesťanský Bůh všem, kteří nežili podle etických pravidel první etické nerovnice, a byť jen na sklonku života projeví lítost, dopřává stejné odměny jako těm, kteří podle etických pravidel první nerovnice žili¹⁶⁴.

Světské pojetí spravedlnosti jsem převedl na funkci: *Hrdina odpouští škůdci* a **Náboženské pojetí spravedlnosti** na funkci: *Pravidla fikčního světa (bůh) odpouští škůdci*. Prokázáním obou těchto funkcí v narativu *Hvězdných válek* jsem rozlišeně od jiných náboženství prokázal přítomnost křesťanské ideje a tedy to, že je filmová série *Hvězdné války* alegorickou parabolou etiky křesťanské.

¹⁶⁴ Vytváří nerovnost tím, že hříšníkům odpouští dodržování vlastních pravidel.

Prameny a literatura

Prameny

Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba (1999; *Star Wars: Episode I – The Phantom Menace*).

Star Wars: Epizoda II – Klony útočí (2002; *Star Wars: Episode II – Attack of the Clones*).

Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů (2005; *Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith*).

Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje (1977; *Star Wars: Episode IV – A New Hope*).

Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder (1980; *Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back*).

Star Wars: Epizoda VI – Návrat Jediho (1983; *Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi*).

Literatura

ALTMAN, Rick. Sémanticko-syntaktický přístup k filmovému žánru. *Iluminace*. 1989, 1, s. 17-29. ISSN 0862-397x.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 16., (7. opr.) vyd. Přeložil Miloš BIČ, přeložil Josef Bohumil SOUČEK, přeložil Jindřich MÁNEK. Praha: Česká biblická společnost, 2008. ISBN 978-80-85810-81-3.

BOCHEŇSKI, Józef Maria. *Slovník filozofických pověr*. Praha: Academia, 2000. Reprint. ISBN 80-200-0841-1.

EPIKTÉTOS. *Rukojeť: Rozpravy*. Praha: Svoboda, 1972. Antická knihovna (Svoboda).

FLOSS, Pavel. *Architekti křesťanského středověkého vědění*. Druhé, upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4410-9.

GRAHAM, B. *Sedm smrtelných hříchů*. Praha: Bratrská jednota baptistů, 1969.

CHESTERTON, G. K., TOMSKÝ, Alexander, ed. *Ortodoxie*. V tomto překladu 1. vyd. Voznice: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-167-0.

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

KODET, V. *Učednictví*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

LEIBNIZ, Gottfried Wilhelm. *Monadologie*. Praha, 1925. Filosofická knihovna.

LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat domů, 2008.

NOVOTNÝ, David Jan. *Chcete psát scénář?*. Praha: Akademie múzických umění, 1995. ISBN 80-85883-07-4.

PARTRIDGE, Christopher H., ed. *Lexikon světových náboženství*. V Praze: Slovart, c2006. ISBN 80-7209-796-2.

PLATÓN. *Platonův Euthyfron*. 3. přešlédnuté vyd. Praha: Unie, 1942.

PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1.

SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

SPINOZA, Benedictus de. *Etika*. 2. vyd. Přeložil Karel HUBKA. Praha: Dybbuk, 2004. ISBN 80-86862-02-x.

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. 3. vyd. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-058-3.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-384-0.

THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. Praha: AMU, 2007. ISBN 978-80-7331-091-2.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Anakin vs. Dooku	18
Obrázek 2: Luke vs. Vader.....	18
Obrázek 3: Anakin, Yoda, Obi-Wan.....	47

NÁZEV:

Etický kodex ve filmové sérii Hvězdné války - Alegorická parabola křesťanské etiky a pohádky

AUTOR:

Václav Khýr

KATEDRA:

Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

ABSTRAKT:

Cílem této bakalářské práce je prokázat přítomnost křesťanské etiky v narativu filmové série *Hvězdné války*. Podle **Proppovy** teorie funkcí postav prokazují žánr pohádky ve filmové sérii za dominantní. Aplikováním **Proppovy** metody funkcí postav na křesťanství dokazují přítomnost křesťanské etiky ve filmové sérii.

KLÍČOVÁ SLOVA:

křesťanství, pohádka, Hvězdné války, etika

TITLE:

Ethical code of the Star wars film series – Allegoric parable of Christian ethics and fairytale

AUTHOR:

Václav Khýr

DEPARTMENT:

The Department of Theatre and Film Studies

SUPERVISOR:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

ABSTRACT:

The goal of this bachelor thesis is to prove the presence of Christian ethics in the narrative of the Star wars film series. Using the Propp's theory of character types I show the fairytale to be the dominant genre of the series. Applying Propp's methodology on Christianity I prove the ethics at the Star wars film series to be Christian.

KEYWORDS:

christianity, fairytale, Star wars, ethics